

MARIÀ PUIGLLAT I AMIGÓ (1804-1870): DE LA CONSOLIDACIÓ DEL TOMISME A VIC A LA VIGATANITZACIÓ DE LLEIDA

IGNASI ROVIRÓ ALEMANY

Les campanes deixaven caure pausadament les set del vespre. Al cel, uns fils gruixuts de boira fosca apagaven definitivament els petits bocins de sol fred que es resistia a la posta. A la terra, el so sord de les campanes de l'Ajuntament es confonia amb el soroll de la gernació que, congregada a la nova plaça de la Constitució, seguia amb avidesa el desenllaç de l'obra. Feia poc que s'havien encès més torxes i el daurat moviment de les flames marcava encara més en els rostres el neguit i la contenció. En uns instants seria festa grossa.

De cop, tota la plaça emmudí: només se sentia el xerricar de les tensades corrioles que portaven l'esvelta columna a la vertical perfecta. Majestuosament, el monòlit davallà amb lenta cadència fins que el pern ben ancorat de la base se li clavà al ventre. La Columna Constitucional quedava fixada a la vella plaça de Vic. Ara, la constitució monàrquica del 1820 ja tenia un monument més a una altra capital catalana. Els cors dels constitucionalistes més abrandats esclataren en crits i aplaudiments. El sergent Lluçà Gros cridà amb totes les forces: *ja està per sempre!* Un crit que era alhora de festa, de victòria i de guerra. Un crit que les boques dels infants repetiren a bastament pels carrers estrets i foscos. Un crit que aplaudiren aquells que tant havien esperat la derrota de l'absolutisme¹.

1. Les facècies a l'entorn del monòlit commemoratiu de la Constitució són ben representatives de l'agitació de l'època. El primer ajuntament constitucional a Vic prengué possessió el 26-03-1820. Uns quinze dies després (el 12-04-1820) l'Ajuntament acorda tallar una columna de marbre blanc de poc més de set metres amb una estàtua al capdamunt, la *niña*, que simbolitza la Constitució. Pocs mesos després una comissió (AMV: COM) informa: «Se está edificando en medio de la plaza de la Constitución una columna de mármol del país de 33 palmos y 1/4 con su correspondiente diametro al efecto de colocar en aquella una estatua alegórica de la España libre por su constitucion colocandose en los cuatro ángulos del pedestal de dicha columna otros tantos artículos del sagrado código, piedra angular y origen de la felicidad pública. La columna [sic] está enteramente labrada y pulida, el capitel y la base se están concluyendo, está hecho y plantado el Socalo de piedra de silleras que se ha de cubrir de mármoles del país.» S'instal·len a la plaça Major tots els instruments necessaris per a l'obra. «Potser cap més ciutat aixecà una columna com aquella... Només de portar-la de la pedrera fins a la plaça costà a l'Ajuntament 399 lliures.» (CASANOYES, I,

Callats, ho contemplaven una colla d'adolescents, tots ells vestits de seminaristes. Feia escassament un mes que havien començat el cicle filosòfic al centre d'ensenyament més prestigiós del bisbat. Entre ells hi destaquen algunes figures que amb els anys tindran una rellevància ja sigui a la ciutat, al bisbat o bé a Catalunya. Com per exemple: Agustí Alier Quadrada (Vic, 1805-1870), Vicenç Cuatrecasas (Vic, 1806-1880), Josep Puigdollers Masferrer (Vic, 1807-1878), Llorenç Pujol Roquer (Vic, 1806-1877)² i, per sobre de tots, Marià Puigllat i Amigó, un home que dedicà trenta anys de la seva vida al seminari de Vic: hi entrà d'estudiant i en sortí de rector. D'aquesta institució en consolidà tots els seus aspectes: procurà els recursos necessaris per a l'edificació definitiva del gran establiment situat al carrer de Sant Just. Modernitzà i amplià amb bon criteri la biblioteca³. Formà, dins el mateix recinte, el primer laboratori i museu de ciències naturals⁴. Ordenà i classificà la secretaria i l'arxiu⁵. Creà, annexa al seminari, l'*Escuela de Segunda Enseñanza*. Donà l'empenta necessària per obtenir un ensenyament de qualitat i per això procurà l'elaboració, l'edició i publicació de

pàgs. 41-42). Les festes d'inauguració ocuparen el 29 i 30 de desembre de 1821. Amb *Te Deum* a la Catedral, amb *Salves* militars, amb tres himnes fets per a l'ocasió, amb balls, il·luminació excepcional de la ciutat, amb correbous, parades militars, amb engalanaments de la figura del rei Ferran VII i dècimes de felicitació com la següent: «Naciste muy deseada, / Moriste muy perseguida. / Mas fuiste resucitada / para ser adorada, / ¡O Constitución querida!» (ANÒNIM, *Descripción...*, pàg. 21). A cada costat del sòcol que aguantava la columna s'inscriví un article de la Constitució. És de destacar el que estava escrit vers llevant, cap on mirava el rostre de *La Niña*: era l'article 12 i feia referència a la religió. El motiu, en realitat, era un greu retret «...para eterno oprobio de los seductores que inspiran odio á nuestro código tachándole de irreligioso...» (Ibid., pàg. 14). Aquests eren els absolutistes, que com ja és ben sabut no callaren durant el Trienni Liberal. Finalment, les tropes realistes del general francès Donadieu, dels Cent Mil Fills de Sant Lluís, entraren a Vic (06-05-1823). «Formaren les tropes a la Plaça Gran, i aleshores En Francesc Comella pujà dalt la magnífica columna aixecada al bell mig dos anys abans, i d'un cop de martell trencà la testa de l'estàtua de la Constitució, vulgarment anomenada *la niña...*» (CASANOVES, I, pàg. 59). Els mesos següents acabaren per destruir la resta del monument (CUNILL, 73v-74). El *Diario de Vich* (12-07-1823) informava que amb les restes de l'estàtua es blanquejaren les parets del convent dels freres del Remei. El nou període polític també portà festes, com les que se celebraren per la benedicció de la bandera del batalló realista de la ciutat. No hi faltà el famós predicador Nicolàs Fàbregas que en acabar un àpat commemoratiu improvisà un sonet que refereix aquella dècima constitucional: «Con facundia peregrina / Desde el púlpito ha tronado / Con los rayos que ha librado / contra la secta malina. / Combatiendo la doctrina / De la facción altanera / Que en su gálica mollera / Mientras en Cortes se apiña / Para parimos la niña / Nos concibió una ramera.» [ANÒNIM, *Relación...* i CASANOVES, I, pàg. 67].

2. Tots ells ja els vaig presentar en l'article sobre «Gervasi Costa Llobateras». A: *Ausa*, 1995, XVI, 135, pàgs. 319-348.

3. A tall d'exemple: l'any 1848 compra o enquaderna per a la biblioteca del seminari, *Filosofía Elemental* (Balmes), *Curso de filosofía* (Geruzez), *Filosofía* (Seguí), *Filosofía* (Tissot), *Moral y Religión* (Baeza, I tom), *Religión y Moral* (Novillac), *Manual* (Avendaño, 5 toms), *Logaritmos* (Callet), *Gramática de la Academia, Moral y Religión* (Baeza), *La Historia de Jesucristo* (Stolberg), *Obres clàssiques de Virgili i de Ciceró*, *Mundus Symbolicus*, *La Retòrica*, *la Declamació i l'Estètica* (Milà), *Geografía* (Figueras i Pey), *Lógica* (Baeza), *Lógica* (Garnica), *Física* (Morquecha), *Física* (Valledor), *Història Natural* (García) i l'*Origen de les Societats* (tres toms) (ASV: CLC i CIF).

4. «A ell devem la creació del Museu de Física y de Història Natural, la instal·lació de una Biblioteca y sobretot la formació d'un Claustre de professors que pot mostrar un historial de mèrits brillantíssims, y fan del Rectorat del insigne Puigllat una pàgina d'or en los annals diocesans.» (COLLELL, *Del meu fadrinatge*, pàg. 41).

5. Escriu el pare Ignasi Casanoves: «Els llibres de Secretaria del Seminari, admirablement portats d'ençà que hi posà la seva mà el Dr. Marian Puigllat...» (CASANOVES, I, pàg. 188).

manuels adequats als alumnes⁶. Consolidà el tomisme com a doctrina del seminari molt abans que Lleó XIII en restaurés el seu estudi escolar (1879). Exercí d'examinador sinodal de la diòcesi (1841-1862), de secretari de la junta de la *Casa Asilo de Pobres Enfermos Eclesiásticos* (des de 1845), de director de l'Acadèmia de Sant Tomàs i de Prefecte de la *Congregación de la Inmaculada Concepción de la Virgen* (1850-1862). Doctorat en teologia per la Universitat Literària de Barcelona, obtingué una canongia⁷ a la Seu de Vic, se'l consagrà bisbe de Lleida (1862), prelat domèstic del sant Pare, noble romà, i del consell de la reina. Morí a Roma als 66 anys, quan participava en les sessions del Concili Vaticà I.

Molt pocs han estat els treballs que han donat rellevància a la figura de Marià Puigllat. Destaquen entre aquells que tenen per epicentre l'activitat religiosa a la capital d'Osona a mitjans del segle XIX les aportacions de V. T. Gómez⁸. En l'àmbit dels estudis locals s'han de tenir ben presents dos treballs que el reivindiquen com un digne ciutadà. Per un cantó, les aportacions d'Antoni Pladevall el qualifiquen de tonenc il·lustre⁹. Per l'altre, la biografia anònima publicada al *Butlletí* de

6. «A instancias suyas, á las cuales nadie sabia resistir, los catedráticos redactaron manuales para sus respectivas clases que, dados á la imprenta, fueron adoptados en otros establecimientos, y algunos merecieron el honor de ser declarados oficialmente de texto para todos los seminarios del reino en la lista que se puso como apéndice al plan de estudios hecho por ambas potestades despues de celebrado el Concordato.» (AGUILAR, pàg. 307).

7. Ell mateix es presenta al Nunci en petició de la canongia: «... Jamás hasta ahora habia pedido á nadie retribucion alguna por mis servicios prestados á esta Sta. Iglesia de Vich y su Diocesis. En toda mi carrera, mis superiores los Ilmos. Sores. Obispos movidos de sí solos, sin pedirles, ni siquiera pensar en hacerles hablar, me han ido colocando hasta el empleo de Rector de este Seminario, en que me hallo actualmente con el pequeño salario de 1600 rs. vn. anuales y durante la guerra con la sola manutencion, sin haber obtenido jamas beneficio ni pension alguna, toda mi vida de Colegial, que van 30 años, la he pasado y consagrado en trabajar en servicio de este Seminario, y mi deseo y gusto seria poder acabar de consagrarla en utilidad de un establecimiento tan caro para mi; pues me considero como un hijo suyo muy agradecido á la sana doctrina que me ha dado. Mas acereandome á los 50 años de edad, por si acaso enfermase ó me imposibilitase, se me hace preciso pensar en subsistencia mas permanente y fija. Asi es, que me ha venido la tentacion de molestar la atencion de V.E. acompañando con esta relacion de mis servicios, á fin de que, dado caso de que V.E. no halle inconveniente, y para cuando haya lugar, hable V.E. á mi favor con el Santo Padre para la Prebenda ó canongia de esta Iglesia de Vich, cuyo patronato le corresponde segun el Concordato ultimo.

»A los servicios contenidos en la relacion podria añadir el haber servido al Cabildo de esta Iglesia y á su Vicario Capitular, ultimamente Obispo, el dif.^o Sr. Casadevall con portarles la correspondencia y comunicaciones con el Sumo Pontifice Gregorio XVI de feliz memoria en los azarosos pasados tiempos. lo que, no dudo, contribuyó en haber obrado bien este Cabildo en tan difíciles circunstancias; y á mas ahora el actual Vicario Capitular á viva fuerza me hace servir de Secretario de la Comision investigadora, que por cierto fastidia por la demasiada é ilegal pretension del Agente y del Vocal por el Gobierno.

»En ello, si no es molestar en lo mas mínimo á V.E., recibirá un singular favor, al que quedará muy agradecido, este su humilde y afmo. S.S.S. y Capellán. Q.S.M.B. Mariano Puigllat. Vich 7 de Marzo de 1853.» (ASV, AN Madrid, 340, pàgs. 55-56).

8. Especialment en l'edició de les obres del Pare Francesc Coll i en *El cabildo...*

9. «Un dels fills més preclars de Tona, segurament el més destacat per la seva actuació en el camp dels estudis o intel·lectual i en el camp pastoral, va ser el Dr. Marià Puigllat i Amigó, un sacerdot i més tard canonge que estigué vinculat més de quaranta anys al seminari de Vic i que després fou bisbe de Lleida.» (*El Dr. Marià...*, pàg. 345). «El bisbe Marià Puigllat i Amigó, nat a Tona el 26 d'agost de 1804, és un home extraordinari que mereixeria un reconeixement públic dels seus compatricis.» (*Crida...*, pàg. 122).

la *lliga en defensa de l'arbre fruiter* de Mojà, l'entén com un moianès insigne¹⁰. El cert és que tota visió fonamentada i de conjunt que es vulgui fer de l'educació i de l'activitat del seminari de Vic al segle XIX ha de conèixer inevitablement l'acció d'aquest home infatigable.

La formació: de l'escola Pia de Mojà al seminari de Vic (1808-1830)

La primera formació la rebé a l'escola dels escolapis de Mojà, on residia des dels quatre anys. Els seus pares havien abandonat Tona el 1808 i s'havien instal·lat en la població d'origen matern¹¹. A Mojà, els Amigó els dispensaren una bona acollida i Marià hi va fer tot l'ensenyament primari, fins a concloure «Latinitad y humanidades». Amb disset anys acabats de complir arriba al seminari de Vic disposat a cursar la filosofia. És el curs 1821-1822. Es troba amb una ciutat bullent de 8.300 habitants¹². Mentre el seu oncle Ramon Amigó està enarborant la bandera constitucional a Mojà¹³, a Vic s'han expulsat els religiosos i s'han supri-

10. «Aixís fins la vida d'aquest Sant baró que si no fou moianès de naixença, aquí hi tenia la seva casa pairal i considerà Mojà com la seva pàtria per haver-hi vingut des de l'edat de 4 anys.» (*Biografia...*, pàg. 4).

11. Els antecedents familiars han estat ben exposats per Antoni Pladevall (*El Dr. Marià...*). També hi fan referència la *biografia* ja citada i BERTRAN, P. *Pàgines...* Els pares de Marià eren Magí Puigllat Blanch i Ramona Amigó Clerc. Pladevall cita tres fills del matrimoni: Marià (1804), Antònia (1807) i Clara, que la fa nascuda al 1810. Amb tot, segons el testament de l'avi matern, el metge moianès Josep Amigó, donat el 14/11/1809, deixa dot a Clara (AFCV: TJA). Clara, per tant, ja és batejada el setembre de 1809. Per altre cantó, no se cita un quart fill, Josep (23/12/1810, segons es desprèn de la petició de tonsura feta el 28/2/1831, AEV: ORD). Josep també estudià a les Escoles Pies. Per les llistes guardades a AGHU, tenim constància que cursà al seminari de Vic segon de filosofia (1827-1828), tercer (1828-1829) i primer de teologia (1829-1830). En la petició de tonsura diu que és estudiant de segon de teologia, però no es troba inscrit en les llistes del seminari. Es va presentar com a estudiant lliure a Cervera i el va aprovar el setembre de 1832. (AUC, 221, 1313, 10). No conec més referències curriculars de Josep Puigllat. Mentre estudiava a Vic, residia com a «mestre» a Plantalamor (A. PLADEVALL, *Història de Santa Eugènia de Berga*, pàg. 197). Va ser membre de la «Academia del Angelich Dtor. St. Thomas de Aquino», registrat amb el núm. 1266 (ASV: AST) amb activitat fins al 1833. Molt probablement morí l'estiu de 1834. Sobre la seva malaltia, segurament tuberculosi, se'n fa ressò de la correspondència entre el seu pare i l'oncle matern, el metge liberal Ramon Amigó. Aquest escriu des d'Igualada el 7/04/1834: «... quedo enterat de las desgraciadas ocurrencias en la salud del Josep, lo que vivamente sento. Del progres que ha fet ultimament son mal deduesch que las ultimas inflamaciones de coll ja no serian aisladas y que tindrian ja ramificaciones en son pit, ahont se veu que posteriormente ha ficat son domini lo element del mal, trobant ja talvegada alguna disposició antiga en aquella entraña. [...] Deu privarse absolutament de tot estudi y guardar una completa calma moral.» I l'1 de juliol del mateix any, escriu: «Quedo enterat per ta ultima del estat actual de la indisposició del Josep, y segons las individuals circunstancias que expresas no puc menos que reconixerla de la mayor gravedad.» (AFCV: COR). Segons Pladevall, Antònia quedà soltera. Clara es casà (1830) amb Ramon Sala, de La Sala del Brull. Tots plegats vivien (1833) a Cal Sr. Magí de Mojà. El pare morí ja gran. No tenim referència de la data de la seva mort, però encara actuava el 1835, amb 71 anys, com a botiguer de Mojà.

12. Ho certifica el canonge Pere Alier el 28 de gener de 1822 (EMV: COR).

13. Metge de professió, va haver d'abandonar Mojà per la seva actuació proconstitucional en el Trienni 1820-1823. Se'l perseguí i se li embargaren els béns el 1823 (referències del seu liberalisme a BERMÚDEZ et al., *La crema...*). D'aquesta publicació en reproduïxo un fragment d'una carta seva 9-XII-1823: «La barbara destrucció de la mia casa y demes perdues publicament vista y que tant injustament han carregat sobre mi, no han bastat per deixar satisfet lo encono de alguns rivals: y aixís es que varios subjectes tinguts per amichs... han continuats en atropellarme, denigrant a mes mon honor a fi de borrar los molts beneficis

mit convents¹⁴. S'ha alçat el monòlit constitucional al mig de la plaça Major. El Capítol de canonges i el bisbe Strauch han jurat la Constitució (21/03/1820)¹⁵. S'ha instaurat, en el seminari i per ordre governativa, una càtedra de Constitució¹⁶, al mateix temps que el canonge vigatà Francesc Traveria Saborit (1771-1844) ha accedit al rectorat¹⁷. Dos factors més, per bé que no polítics però sí prou influents, porten intranquil·litat: la manca de pluja¹⁸ i l'assetjament de la pesta a Barcelona, amb les consegüents mesures preventives a comarques¹⁹.

I. Casanoves²⁰ es fa ressò de l'estat greument pertorbat del seminari durant aquest any i indica que el curs començà el 25 de novembre i acabà a mitjans de març. Els estudiants foren aprovats o habilitats en bloc, per ordre superior. Casanoves, que veu les llistes avui perdudes, diu que els teòlegs i els filòsofs ni tan sols foren enregistrats. D'estudiants de gramàtica n'hi ha 150 i de retòrica, 53. Un curs després que ho fagi Puigllat, Balmes estudia el primer curs de filosofia.

Marià Puigllat, igual que Gervasi Costa i Jaume Balmes, faran els seus estudis a cavall de dos plans d'estudi completament diferents. Un, el Reglamento General de Instrucción Pública (1821), d'inspiració liberal. L'altre, el Pla Calomarde

que en varias épocas he fet a eixa ma desgraciada patria.» Cf. També, *Modilianum*, núm. v, octubre de 1964, pàg. 179 i febrer del mateix any, pàgs. 114-119; vi, febrer de 1965, pàg. 210; PICAROL, 1963, pàg. 59 i 1966, pàg. 30.

14. El bisbe Strauch des de Saderra (20/07/1821) escriu que els convents suprimits són els dominicans, els mercedaris, els trinitaris i els carmelites descalços (EMV: COR). «Quedan retirados los efectos que existian en el extinguido convento de los Carmelitas Descalzos y levantados los tabiques en la parte interior de el...» Carta a l'Aj. de Vic del 12-09-1821 (EMV: COR).

15. «... me consta que el Siervo de Dios fué sumamente prudente en todos los actos de su vida, como lo demostró cuando, para evitar mayores males, acató la Constitución Española al saber que el Monarca la había acatado; ordenando así mismo al clero que se sujetara a ella y a los sacerdotes que se habían levantado en armas les exhortó a que las depusieran y volvieran a sus casas.» Testimoni de Francesc Iglesias (OFM) (ACBV: PRO, 293).

16. *Confida al dominicà Silvestre Puig el 26/03/1821. Aquest mateix dia es va fer l'obertura solemne a l'Ajuntament (AMV: ACD, 285v.)* Durant el primer any no cobra. S. Puig demana els honoraris i la incorporació municipal (20/06/1821) li prega una mica de paciència tot dient que s'intercedirà per ell davant les autoritats polítiques perquè el nomenament definitiu sigui per ell mateix (Ibid., 292v.). Dos mesos després l'Ajuntament satisfà l'import de les classes. Alfredo Sáenz-Rico recull una notícia de l'Arxiu de la *Diputación provincial de Barcelona* de 1821: «20 Agosto. Vich. La corporación provincial resolvió no haber reparo en que el Ayuntamiento entregue interinamente por un año al P. Silvestre Puig, catedrático de Constitución, 120 libras de los fondos de propios y arbitrios al haberse suprimido el convento de Dominicos del que dependía, mientras se pone corriente dicha enseñanza en aquel Seminario conciliar.» (pàg. 537). *Poc més tard entrà a la càtedra de teologia moral el 15/11/1822 (ASV: LS)*. S. Puig només impartí classe al seminari durant el Trienni Liberal.

17. És nomenat rector el 10 d'octubre (ASV: paper solt). Deu dies després F. Traveria s'adreça a la Ciutat per fer saber el càrrec i oferir-se (EMV: COR).

18. «En cumplimiento de los deseos que nos significo V.S. en el oficio que recibimos ayer, hemos dispuesto que todas las misas cantadas y rezadas se diga la coñecta por la necesidad de agua... Vich, 3 de Septiembre de 1821. Luciano Casadevall, Canº Vice-Secretario.» Carta adreçada a l'Ajuntament de Vic (EMV: COR).

19. Perquè cessin les calamitats de la pesta a Barcelona, el Capítol de canonges decideix: «Despues de estos tres dias de Procesion intra claustra se sigue la translacion de las Reliquias de nuestros Santos Martires Patronos: Luciano y Marciano de la Iglesia de la Piedad a la Catedral... Mariano Ros y Coll, Canónigo Secretario. Vich, 4 de octubre 1821.» Ja se n'havien fet el 14 de setembre del mateix any (AMV: COR).

20. Id. i, pàg. 44.

(1824), absolutista²¹. La distribució dels estudis de filosofia es feia en tres cursos (lògica i matemàtiques, física, ètica i metafísica). Els de teologia, en set (quatre d'institucions teològiques, un de religió i moral, un d'escriptura i un d'història eclesiàstica). El xoc ideològic no només es veu en les directrius i disposicions dels plans d'estudi, sinó que especialment es reflecteix en els textos escolars. En el camp de la filosofia la lluita se centrà bàsicament sobre un text: les *Institutiones Philosophicae* de Fèlix Amat combatut durant el Trienni Liberal per *De recta humanae mentis institutione* de Cèsar Baldinoti i a partir del 1824 per les *Institutionum elementarium philosophiae* d'Andrés de Guevara. El text d'Amat era ensenyat al seminari de Barcelona i al de Vic, entre altres institucions d'ensenyament. Representava una concepció propera a l'immobilisme filosòfic. Els textos de Baldinoti i de Guevara eren imposats pels plans ministerials. L'antagonisme entre els textos tant reflectia una qüestió política com una disputa d'escoles. El Guevara era seguit pels jesuïtes i per la Universitat de Cervera. L'Amat era impartit des de la vella escolàstica del seminari de Barcelona²². El llibre d'Amat s'introduí al seminari de Vic per l'acció del bisbe Francesc Veyan, el curs 1796-97, es mantingué pel bisbe Raimon Strauch²³, i se suspengué per l'ordre del bisbe

21. «En este Plan literario de estudios de tendencia reaccionaria se observa un centralismo en cuanto organización y dirección...» PALOMEQUE, *Los estudios universitarios...*, pàg. 34.

22. Del contingut del llibre d'Amat i del de Guevara ja en vaig parlar en meu article sobre Gervasi Costa. On es veu clara aquesta polèmica és en el llibre de J. Roura *Ramon Martí...* N'escullo alguns mostres: *La Sociedad Filosòfica* de Barcelona, de signe progressista, mostra una adhesió a l'escolàstica i un gran interès per les ciències naturals. «Valguin com a exemple les invectives contra les classes de Filosofia del Seminari Diocesà i contra el text que allí feien servir, que era l'obra de Fèlix Amat» (pàg. 150); Des dels aires liberals de la *Academia de Ciencias* de Barcelona s'ataca (1835) el text d'Amat, tot desautoritzant-lo per l'ensenyament de la lògica (pàg. 53). L'oposició entre Amat i Guevara potser encara és més ben il·lustrada en el llibre de R. Corts *L'arquebisbe...*: «Però no fou fins després de 1824 que Cervera declarà la guerra oberta a les *Institutiones Philosophicae*. Aquest any sortí el nou pla d'instrucció pública del ministre Calomarde que disposava per a les universitats del regne l'ensenyament de la filosofia a través del curs que compongué el jesuïta Guevara. Els catedràtics de Cervera decidiren aleshores que llur universitat només reconeixeria aquells estudis dels alumnes dels seminaris conciliaris, aspirants a algun grau de Cervera, que haguessin seguit el manual de Guevara. En altres paraules, aplicaven també als seminaris el que Calomarde determinà per a les universitats. Darrere del capteniment de Cervera hi havia la voluntat de llurs catedràtics de foragitar dels seminaris el curs de F. Amat que era tingut per rànçament peripatètic.» (pàg. 70.)

23. És interessant el testimoni de Ramon Casadevall, Canonge Arxiver del Capítol de la Catedral, en el procés de canonització del bisbe Strauch: «En cuanto a la enseñanza procuró siempre que fuera extremadamente ortodoxa; así cuando el año 1818 comenzó a difundirse en España la teología del Lugdunense [es refereix a les *Institutiones Lugdunenses*, prohibides per Roma l'any 1792 per jansenista] y supo que algunos exemplares habían llegado a la ciudad de Vich dió un Decreto declarando que los Catedráticos del Seminario que la enseñasen o cualquiera otra que tuviere conexión con élla, serian privados irremisiblemente de sus catedras, y prohibía además a todos los alumnos comprarla, tenerla o leerla bajo pena de ser expulsados del seminario. Dos años mas tarde el Gobierno publicó un nuevo Reglamento y plan de Instrucción Pública... llegando en él a... señalar los libros de texto, entre los cuales figuraban autores abiertamente rechazables. Cuatro meses más tarde en carta al Sr. Arzobispo de Palencia y respondiendo a consulta del mismo sobre la Representación que éste había hecho a las Cortes y hablando sobre dicho Plan de Estudios le dice "Nada hallo que rectificar, solamente me parece conveniría decir alguna cosa sobre los libros que en el plan de estudios para las Universidades se han señalado para los Estudios Eclesiásticos. La teología de Lujón [sic] es jansenista, el Cavallario [Domingo Cavalario, *Compendio...*] es perverso, y otros que se enseñan no son mejores. Es privativa de los Obispos la enseñanza religiosa y señalar los libros por los cuales se

Pau de J. Corcuera, el curs 1831-1832²⁴. Ja durant el Trienni Liberal, la corporació vigatana havia instat al vicari general que s'adequessin als autors que la llei requeria²⁵. Però el text seguí fins al final dels estudis de Marià Puigllat.

Al llarg dels anys de formació filosòficoteològica el quadre de professors del seminari varià relativament, a tenor de les circumstàncies polítiques i socials. Bona part d'ells havien passat per les aules de Vic i s'havien graduat a la Universitat de Cervera (ja en decadència a partir de l'expulsió dels jesuïtes). Amb els anys a venir, Puigllat farà el mateix procediment. D'aquesta manera es validava civilment un títol eclesiàstic. El rector era el ja citat Dr. Francesc Traveria i Sabornit que regí el seminari fins el 1844. De vicerectors Puigllat en conegué dos durant

ha de dar. Esto me parece que falta en la Representación." A pesar de este nuevo Reglamento en el Seminario de Vich continuaban enseñándose la teología por la Summa de Gonet y la filosofía por las Instituciones de Amat... La línea de conducta del Siervo de Dios no se modificó, ni aún después de su muerte, continuando los textos de Amat y Gonet...» (ACBV: PRO, 355v-357).

24. El bisbe Veyan escriu (22/12/1796) a Felix Amat sobre el volum de *Matesis* de la seva obra: «Es cosa nueva... me parecerá que pudiera quitarles el miedo a los catedráticos y atraerles a este estudio, el explicarles con un poco más de extensión y de un modo más llano y más especificado, de suerte que fácilmente lo pudieran entender por sí mismos, especialmente lo del algebra...» (Corts, id. pàg. 68 n.). Trenta cinc anys després, Corcuera suspèn l'obra. El nebot de l'autor, Valentí Torres Amat –canonge de Vic–, escriu (24/11/1831) al seu germà Felix Torres Amat: «Este obispo ha suspendido la orden de que se enseñe la Filosofía por el Curso de Amat, y que continúe este año Gávara [sic]. Fui a verle para saber en que consistía esta novedad. Me dijo había tenido o recibido un oficio del Claustro de Cervera (que entendía era una circular a todos los Sres. Obispos de la provincia) en que le prevenían que no se abonarían los cursos de este Seminario si no se enseñaba por los mismos libros y autores que en la Universidad y que se señalaban en el Reglamento de la Inspección de Estudios, hasta que por ésta se les comunicase otra orden.» [Corts, id., 71]. Així, doncs, no pot ser ben exacta la certificació que Marià Puigllat fa ja de secretari quan escriu a les autoritats acadèmiques (20/09/1832): «Certifico que desde el año escolar de mil ochocientos veinte y cuatro a veinte y cinco [...] hasta el de mil ochocientos treinta a treinta y uno inclusive, se han enseñado siempre por las materias de los autores prescritos en dicho plan las asignaturas correspondientes así en la facultad de filosofía como en la de teología...» (AGHU: 1830-31). Tot fa pensar que més que arraconar-se definitivament el text d'Amat, es retirà de l'aula però quedà en l'estanteria de consulta dels catedràtics. Puigllat intentarà tornar-lo a les aules del col·legi d'humanitats que impulsarà gairebé cinquanta anys després de l'arribada a Vic d'aquell manual. El 19/10/1844 Puigllat és a Barcelona fent els tràmits del nou col·legi i s'entrevista per aquest objecte amb el reconegut professor de la Universitat de Barcelona i Abat de Sant Pau del Camp, Joan de Zafont. Puigllat escriu una primera impressió de l'entrevista al rector del seminari: «...pero me han prevenido, que la filosofía debe enseñarse conforme al plan provisional, para la que no puede servir la de Amat. D. Juan [Zafont] le escribirá sobre esto, el enseña por el Guevara, y matemáticas por Vallejo.» Efectivament, una setmana més tard el Dr. Soler rep una carta de Zafont que amb termes taxatius li diu: «... es absolutamente necesario que la filosofía siga el metodo prescrito en las Universidades, teniendo en cuanto se pueda algunos instrumentos para la física experimental á fin de ponerse á nivel de los conocimientos del día... Además de esto verá V. en los papeles publicos una Real orden que previene la uniformidad en esta materia.» (Les dues cartes a ASV: DR).

25. En el ple del 23/12/1822, l'Ajuntament acordà: «... oficiar al Sr. Vic. Gen. Gobernador en la Mitra, a fin de que en las catedras del Seminario Conciliar de esta Ciudad, se enseñen las respectivas ciencias por el método y Autores que lo verifica la Universidad de Barcelona y según el Reglamento de Enseñanza Publica.» (AMV: ACD, 377v.). Una setmana més tard, Ignasi de Maure contestava: «Con oficio de 27 de los corrientes se sirve V. S. manifestarme los deseos de ese M. Y. Ayuntamiento sobre que la enseñanza en las catedras del colegio tridentino de la prnte. ciudad se uniforme á la establecida en la Universidad de Barcelona en quanto sea asequible, y en conformidad al reglamento general de Estudios. Lo que pareciendome muy justo y puesto en razon lo he transmitido al Rndo. Sor. Rector de dicho Seminario para un puntual cumplimiento en los cursos que van á abrirse por el proximo año de 1823. Dios guarde a V. S. muchos años. Vich 30 de Diciembre de 1822. Ignacio de Maure, Governador Eclesiastico.» (AMV: COR).

la seva formació: el Dr. Ramon Soler (Perafita, 1774 - Manresa?, 1864) i el Dr. Jaume Soler Roquer (Sant Joan de les Abadesses, 1799 - Segorbe, 1851), el primer ho fou fins a l'any 1824 i el segon, des del 1825 fins al 1834, data en què Puigllat el substituirà en el càrrec. Els altres professors de filosofia i teologia que hi hagueren en el seminari quan Puigllat feia els estudis filosòfico-teològics foren: Josep Aguilar, Segimon Almató, Joan Castanyer, Pere Màrtir Coma, Josep Errando, Josep Esteve, Tomàs Fontanellas, Anton Orra, el seu compatrici Jaume Passarell, Fra. Jaume Pontí, Fra. Tomàs Puig, Santiago Ramfrez, Josep Maria Serrarrica, Josep Sors, Antoni Tossell, Domènec Valldeneu, Josep Vergés, Felip Vila i Pere Vinyeta²⁶.

26. JOSEP AGUILAR (Folgueroles, ? - Girona,?). Entrà de professor al seminari de Vic en substitució de J. Errando (1824), aquest any mateix (13/01/1824) prengué el grau de batxiller en Filosofia per la Universitat de Cervera (AUC: BATX, 2v). Impartí teologia escolàstica des del 1825 al 1828. Durant el curs 1828-1829 guanya la plaça de Canonge penitencier de la Catedral de Girona (ASV:LS). SEGIMON ALMATÓ (Sant Martí d'Albars, ? - Vic, 1837). Canonge Penitencier de la Catedral. Batxiller en filosofia (15/04/1819). AUC:BTX) i en cànons (22/04/1824. AUC:BTX, 8v) per la Universitat de Cervera. Ensenyà filosofia, 1830, i teologia moral des del 1831 fins al seu nomenament de canonge, 1834. L'últim curs de la seva estada al seminari va ser vicerector (Cf. Conill, pàg. 234). JOAN CASTANYER RJBAS (St. Pere de Torelló, 1806 - Vic, 1865). Bisbe de Vic. Anà a Cervera a validar civilment la carrera d'eclesiàstic quan entrà com a professor de filosofia al seminari (AUC:IN, 1447,2). Ensenyà aquesta matèria des del 1831 al 1834. El curs 1834-1835 impartí història eclesiàstica. PERE MARTIR COMA, (Ripoll, ? - ?) Catedràtic de filosofia des del curs 1827-1828 fins al 1828-1829, tot i que ja n'impartia essent acòlit el 1826 i subdiaca becat el 1827. Finalment se li confià la càtedra de teologia escolàstica als 1829-1830; i 1830-1831. JOSEP ERRANDO (Santa Maria de l'Estany, ? - Alpens?, 1827) Canonge magistral de la Seu de Vic (1814), ja ensenyava filosofia en temps del bisbe Veyan (ACVB: PRO, 355v). Seguia com a professor els cursos 1821-1822 i 1822-1823. Deixà el següent curs per anar de rector a Alpens (ASV: LS). JOSEP ESTEVE. Ja ensenyava teologia en temps del bisbe Veyan (ACVB: PRO, 355v) i ho seguí fent fins al primer trimestre del curs 1822-1823 que a causa dels esdeveniments polítics abandonà, juntament amb el catedràtic Anton Orra, la càtedra. La seva conducta va ser amonestada (cf. ROVIRÓ, *Gervasi...* n. 15). TOMÀS FONTANELLAS. El bisbe Strauch li confirmà una càtedra de filosofia (ACVB: PRO, 355v). Durant el Trienni Liberal seguia ensenyant al seminari (ASV:LS). A partir de 1824 obtingué una càtedra de teologia escolàstica i a partir del 1825 fins al 1830, una de moral. D'ANTON ORRA només tenim constància que cobra salari de catedràtic els anys 1822 i 1823 (ASV:LS). Per JAUME PASSARELL cf. Roviró, id. Fra. JAUME PONTÍ, prior del convent de Sant Domènec. Ensenyà moral des del curs 1829-1830 fins al 1831-1832. Publicà *Constitució sens màscara ó verdadera idea de la constitució abortada en Cádiz lo any 1812: morta en 1814: resuscitada per medi de punyals en 1820 y enterrada en 1823, per may mes tornar sobre la terra*. Barcelona, sense any d'edició (33 pàgs.). El 1825 edità la traducció castellana a Saragossa. Hem llegit la següent inscripció en la portada d'un llibre de la seva propietat: *Fr. Jayme Ponti Dominicó y Realista por la misericordia de Dios y meritos de Jesuchristo*. TOMÀS PUIG, prior del convent de Sant Domènec. Impartí teologia moral des del 1824 fins al 1827. Tenim poques notícies del familiar del bisbe Corcuera, SANTIAGO RAMÍREZ (catedràtic de moral al 1828) i d'ANTONI TOSSELL (ensenya filosofia el 1824). De Josep Maria Serrarrica, Josep Sors, Domènec Valldeneu, Felip Vila i Pere Vinyeta, ja m'hi vaig referir a l'article sobre Gervasi Costa. JOSEP VERGÉS LLEONART (Vic, 1806-1883). El bisbe Strauch li confirmà la plaça de catedràtic de filosofia que li havia ofert el bisbe Veyan (ACVB: PRO, 355 v). Va ser professor fins al 1824, que va de rector a St. Martí de Sobremunt (ASV:LS. Cf. BOEOV, pàg. 828). De JAUME SOLER ROQUER ja en vaig informar en el passat article sobre Gervasi Costa (pàg. 326, nota 18), però allí, per error, el feia vigatà de naixement. Tot repassant el volum 20 del notari Fàbregas, a l'AEV, he localitzat el seu testament (26/03/1851, ff. 180183), on institueix marmessors al seu germà Francesc, a Maria Puigllat i al pare Pere Bach. Soler va traduir i extractar els *Consejos de consolacion y confianza de un alma desolada* de Sant Alfons Maria de Lligori, impremta de Valls, Vic, 1858, quarta edició. A ASV es guarda, en un document solt, el seu nomenament de rector del seminari de Vic, signat pel Vicari Capítular Governador eclesiàstic Lluçà Casadevall el 08/02/1844.

Durant aquests deu anys d'estudi el seminari es commogué per la guerra dels malcontents i pels períodes de crisi. No era indiferent a les vicissituds que inflaven les bandositats: «Qui es sentí més arborat de zel durant la lluita realista fou el Seminari, que la mirava com una veritable guerra santa. D'ell sortí... el diaca mossèn Anton Coll, terror dels constitucionalistes. Després d'una curta i arriscada campanya per aquelles muntanyes, que coneixia pam a pam, creat ja brigadier, fou mortalment ferit al peu de les muralles d'Hostalrich. El dol de Vich fou una manifestació magnífica.»²⁷

El curs 1830-1831, M. Puigllat estudia història eclesiàstica, l'últim curs de carrera. Els superiors ja li donen el primer càrrec: és mestre de col·legials i substitut. Parlant d'ell mateix com a empleat del seminari, escriu: «... en 1830 sirvió de Secretario en Santa visita del Obispado por disposicion del Ilmo. Sor. Obispo D. Pablo de Jesus de Corcuera: en el mismo año 1830 fué nombrado por el mismo prelado Maestro de Colegiales, substituto de las Catedras y Secretario del Seminario, cuyos cargos desempeñó, los dos primeros por espacio de un año, habiendo enseñado, durante este año, lugares teologicos...»²⁸ (ACBV:REL). Cobra el seu primer sou: 30 lliures catalanes per ser mestre de col·legials i substitut. (ASV:LS).

La repercussió de la revolució de París del 27/07/1830 tingué greus efectes sobre els estudis universitaris espanyols. Per precaució de contagi de les idees franceses i per mitigar els possibles efectes de la llei de successió a la corona, el ministre Calomarde va ordenar el tancament de les universitats. La documentació que des de Vic s'enviava a la Universitat també mostra els efectes d'aquesta política «proteccionista». «Lista de los estudiantes matriculados en este seminario en el curso de 1830 a 1831. Parte público y parte privado por haber estado abierto este Seminario desde 18 octubre de 1830 hasta fin de febrero de 1831 en que por Real orden se cerró.» (AGHU). La matrícula oficial minvà fortament. En el curs que segueix Puigllat només hi ha quatre matriculats, quan havien de ser gairebé els mateixos vint-i-vuit que un any abans havien seguit el sisè curs de teologia. I una part del curs l'han de fer amb mestres particulars.

El 31 d'agost del present any 1831 Puigllat –a través de Francesc Farré– presenta una sol·licitud, amb data de 2 de setembre, de convalidació civil a la Universitat de Cervera. Demana la incorporació dels deu anys d'estudi al seminari. El 3 de setembre, els Srs. Vicenç Pou, Joaquim M. de Mojó, Felip Minguell i Pastor Rosés de la Junta de Arreglo decideixen tirar endavant l'expedient tot exigint, però, que aboni els anys de la seva matrícula que el seminari no havia satisfet a la universitat. Quatre dies més tard, Puigllat paga 24 rals de bitlló pels

27. I. CASANOVES, I, pàg. 60. L'exposició detallada dels fets es pot llegir a l'opuscle *Relacion de las solemnnes exequias...* (cf. bibli.) Hem de recordar que l'Acadèmia del Cingul de Sant Tomàs, institució molt vinculada al seminari de Vic, ja havia intervingut en fets de guerra anteriorment. Durant la guerra del francès formà la *Compañía de Santo Tomás* anomenada vulgarment «dels estudiants de Vic» que intervingué en diverses batalles. Cf. Lino Singla: *Oracion fúnebre de la academia del Cingulo...*, pàgs. 7-10.

28. «Me alegro molt de la Colocació de Mariano y me complauré en que ell y Joseph seguescan sens novetat», escriu el seu oncle Ramon Amigó des d'Igualada el 21/11/1930 (AFCV:COR). Per una altra banda, el rector del seminari F. Traveria fa anotar en el llibre de despeses: «Item lo son siete libras diez sueldos pagados a Mariano Puigllat, Maestro de colegiales para haber escrito y haberme ayudado a las cuentas de los años 1827, 28, 29 y 1830...» [LC, 1831].

vuit cursos que faltaven. El 17 de setembre, el secretari Francesc Bagils ha comprovat el seu expedient acadèmic i l'ha transmès de nou a la *Junta de Arreglo* que li dona el vist-i-plau definitiu el mateix dia amb la signatura del degà Pere Barri. Finalment, Francesc Maurí en nom de la *Inspección General de Instrucción Pública* li reconeix, el 28 de setembre, el grau de batxiller i el de llicenciat en Teologia per la Universitat de Cervera²⁹.

De l'ordenació de prevere al vicerektorat (1831-1850)

A més d'obtenir el reconeixement de Cervera, l'any 1831 és important en la vida de Marià Puigllat per rebre l'ordenació sacerdotal. Presenta la sol·licitud el vuit de març. Dos mesos més tard, en la missa major del diumenge vuit de maig a la Catedral de Vic, el vicedomer Francesc Maronda fa saber la petició de Puigllat i exhorta a tothom que sàpiga algun impediment prou destacat com per inhabilitar-lo, perquè el faci públic abans de 24 hores. El dimecres 11 del mateix mes, el vicedomer crida a Pau Homs, Agustí Aliet, Josep Duran i Marià Aguilar, tots ells companys d'estudis, per actuar de testimonis en el procés. Finalment, el vicedomer arriba a la següent conclusió: «No dudo que sera util á la Iglesia la promoción de D. Mariano Puigllat al Sacerdocio.» (ASV:ORD). Per les temporades de l'Esperit Sant d'aquella primavera, és ordenat. En la mateixa diada el seu germà Josep rep la tonsura³⁰.

Quan comença a actuar com a secretari del seminari és el curs 1831-1832, i al mateix temps substitueix a Fr. Jaume Pontí³¹. La primera documentació pública que signa com a secretari és de primers de 1832. Destaquem la seva presentació del 6/02/1832 tot aprofitant un retret de la secretaria de la Universitat de Cervera: «... hasta ahora han sido mal portados los libros y listas de matriculas y habilitaciones por hacerlo escribir por un qualquiera y no haber habido secretaria formal en este Seminario. Ahora si que el Ilm. Sr. Obispo ha hecho arreglar Secretaria

29. En el seu expedient per a la incorporació de cursos hi ha una certificació manuscrita de Puigllat i signada el 06/07/1831 per «Jaýme Soler Pbro. Doctor en Sagrada Teologia, Monge Mayor de esta Santa Yglesia Catedral, Vice-Rector, Catedrático y Secretario del Real Seminario Conciliar de la Ciudad de Vich en el principado de Catalunya...» on s'hi pot veure la relació de cursos i anys del seu expedient acadèmic. Documentació a AUC: EX, 1300,21. AUC:IN, 1447,1. AUC:JUN, 1442.

30. Ramon Amigó escriu al seu cunyat Magí (3/04/1831): «Per carta de Mn. Mariano sabia sa admissió a ordres per missa i a Josep per tonsura, de que me he alegrat infinitament. Te dono mil enorabonas, desitjant Saber quant será aquella celebració, pues que si be no confio poder jo venir procuraré ho verifique lo [meu fill] Manuel.» Magí li respon: «... per lo esperit Sant donan la missa al Mariano y Ton sura al Joseph.» (Nota de tramesa a peu de la carta de R.A. del 29/03/1831). Des d'Igualada Ramon escriu (30/05/1831): «Querido Magí: un fort costipat ha privat a Manuel lo gust de venirvos a acompanyar a la celebració de la missa nova. en la proesima ocasió de tenirho ja tot disposat per ferho. Aixis podrás comunicarlo á Mn. Mariano, Saludantlo ab lo major afecte rehent un y altre [es refereix a Josep] mil enorabonas.» (AFCV:COR).

31. «Per est ultim correu tinguf carta de Mn. Mariano participantme sa opció á la Catedra de filosofia y Secretaria del Colegi, de que me alegrí infinitament. Li contestaré per lo proxim correu y te dono mil enorabonas per un ascenso que encara que en lo prompte dega servir mes de treball que de lucro, pero que dins pocs anys promet molts avantatges, y que es regular te proporcione una bona vellesa.» Carta de Ramon Amigó -5/03/1832- a Magí Puigllat (AFCV:COR). El rector del seminari fa anotar en el capítol de despeses: «Item lo son cien libras pagadas a Dn. Mariano Puigllat por haber entrado catedrático de filosofia por la vacante que resultó del P. Presentado Pontí...» [ASV, LC, 1832].

formal y corregir todo lo equivocado y ha tenido a bien nombrar para secretario efectivo a un servidor de V. y de esa Universidad. Por lo tanto no reparen en remitir a mi como a Secretario todas las Ordenes y demas carteles que deban comunicarse o dirigirse a este Seminario, para que pueda darles su pronto y debido cumplimiento.» (AUC, 88, 4611,9).

Són anys de treball intens i trifulgues polítiques. Mor Ferran VII, comença la Guerra dels Set Anys i esclata l'alçament carlí. L'impacte d'aquests fets sobre el seminari és notori: alguns professors abandonen l'ensenyament, es rebaixen els ja escassos sous dels catedràtics, es perd matrícula, es dicten nous plans d'estudi³². Comença una crisi dura. Mentrestant, Puigllat ha defensat conclusions³³, ha obtingut la càtedra de filosofia en propietat i ocupa el vicerektorat del seminari. Tot aquest treball personal cristal·litza el 1834, quan Puigllat té 30 anys. Arriba al vicerektorat amb l'experiència de secretari i catedràtic de filosofia. El curs 1833-1834 ha estat l'últim del vicerektorat de Jaume Soler, que cesa el primer d'abril i és substituït per Segimon Almató fins a final de curs (ASV:LC). El càrrec de vicerector li comporta un ascens afegit: deixa de ser catedràtic de filosofia per ser-ne de teologia. Puigllat començarà el nou càrrec havent d'afrontar dificultats econòmiques: «En fi de maig ó primers de Juny de 1835, lo procurador Rnt. Baltasar Castellár per temor á causa de las circunstancias marxá á la montaña sens donar compte, ni entregar diner ni llibres y papiers al Rector del Collegi. Se ignoraba son paradero, y se sabe al escriurer al Vice-rector [...]. Marxá en est any [1840] á França cerca de Besanson, ahont mori en 1848, y en 1849 son Nebot Metje Salgot presentá al Rector Canonge Solér los comptes següents, y entregá alguns papiers y llibres, pero no tots, pues falta entregar (que se sapia) lo llevador anterior al nou que entrega, y qui sap cuants altres papiers faltarán á entregarse.» (ASV:COM).

Puigllat és un vicerector que sovint fa les funcions de rector. A tal punt és així que el 8/05/1837 el rector Francesc Traveria, davant el notari vigatà Miquel de Febrer, li dóna plens poders per actuar i decidir en nom seu i de la institució³⁴.

32. En l'article sobre *Gervasi Costa* (pàgs. 332-333) he comentat breument aquest impacte social sobre el seminari de Vic.

33. «Estímat Cuñat Magí: he rebut ta apreciada adjuntas las Conclusiones de Mn. Mariano por les quals te dono las gracias y mil enorabonas.» Carta de Ramon Amigó a Magí Puigllat, 11/05/1834 (AFCV:COR). Aquest mateix mes, Puigllat apadrina les conclusions de filosofia de Marià Codina Xicola i de Josep de Vilar i de Bori, defensades a l'església del Remei de Vic el dia 10 (ASV: Conclusions).

34. «... espontaneamente otorgo y confiero todo mi poder cumplido qual de derecho se requiere á D. Mariano Puigllat Pbro, catedratico del espresado Seminario para que en nombre de este y en representacion de mi como Rector de él, pueda pedir, recibir y cobrar todas y qualesquier cantidades de dinero, debitos, pensiones de censos y censales, alquileres de casas y tierras, frutos, efectos, laudemios, tercios, y otros emolumentos correspondientes a dicho seminario...» (ASV:NQM). Una mostra clara de les seves atribucions de vicerector és la nota que el mateix Puigllat escriu al parlar de rector Jaume Soler: «...vino en 1844 por la muerte del Sor. Traveria de Rector al Seminario con la condicion y convenio con el Iltr. Sor. Vicario Capitulár D. D. Luciano Casadevall, de que no cuidaria de cuentas y de administracion, sino que lo hiciese y quedase todo á cargo del Vice-Rector, cediendome para esto su salario de Rector, que nunca quise admitirle, y por esto fué que al cabo de dos años, viendo mi resistencia en admitirlo, dispuso sirviera á favor de un sobrino suyo para ser colegial, como se verificó.» [Nota en l'exercici econòmic de 1850, ASV:LOE]. Efectivament, a la pràctica, Puigllat feia de rector. Una prova evident la tenim en la seva intervenció en la gran majoria de documents notariais relatius al seminari fins al 1850.

En la direcció de la *Congregación de la Inmaculada Concepción* i de la *Academia del Cíngulo de Santo Tomás de Aquino*

Des que acaba la carrera eclesiàstica fins als anys 40 Puigllat s'ha convertit, a base d'esforç i treball, de precaució i tacte³⁵, en l'home indispensable tant en el seminari com en les associacions relacionades amb la institució. D'aquestes, els exemples més destacats són la *Congregación de la Inmaculada Concepción de María Santísima y del Angélico Joven San Luis Gonzaga* i la *Academia del Cíngulo de Santo Tomás de Aquino*³⁶. De la primera, ja n'era secretari i tresorer el 1831 (tal i com es pot comprovar en els expedients d'ordres majors d'aquest any)³⁷. Com a secretari de la *Congregación* Puigllat havia de portar un llibre on s'hi anotava els confreres nous i les vicissituds més destacades. També era prescriptiu signar els certificats d'assistència als exercicis espirituals, requerits com a documentació en els expedients d'ordres majors. Quan Puigllat serà nomenat rector del seminari (1850), accedirà a la prefectura de la *Congregación*.

De l'*Academia*, en formava part des del curs 1824, inscrit amb el número 1071 (ASV:AST). Tot repassant els programes anuals que l'*Academia* publicava donant notícia dels actes ciutadans en honor a sant Tomàs, trobem que Puigllat apareix per primer cop en l'apadrinament de les conclusions de filosofia del 1834. L'any següent, ja és present en la llista de *Señores oficiales de la Academia* amb el càrrec de secretari. En el 1841, fa el sermó del combregar general de la diada; l'oració fúnebre la llegeix Jaume Balmes. Repetirà el sermó el 1844. El 1846, en la missa més solemne celebrada pel Capítol de la Catedral i amb assistència de la corporació municipal, Puigllat «... dirá las glorias del Santo...». El 1851 tornarà a lloar sant Tomàs en l'acte de més solemnitat. L'any següent, farà el sermó del combregar general. I el 1855, ja rector del seminari i director de l'*Academia*, intervirà activament en el «Justo Homenaje que consagra a Maria Santísima la Academia de Santo Tomás de Aquino, santamente conmovida por el

35. És de destacar l'acció de Puigllat davant l'ocupació del seminari durant la primera guerra carlina: «Al llegar las columnas les dejaba libre la casa, retirándose á un bohordillon; cuando marchaba la tropa volvia á bajar y reunia á los catedráticos y estudiantes residentes en la poblacion que continuaban las clases hasta que los toques del tambor ó la alarma en las calles les obligaban otra vez á suspenderlas. Así el seminario de Vich no se cerró jamás completamente: al terminar aquella guerra funesta, sin que el prelado tuviese que solicitar la devolucion del edificio, el Vice-rector salió de su habitación abohardillada, borró de las paredes las inscripciones pintadas con carbon por los soldados, puso en órden los bancos y mesas [...], juntó á sus compañeros y alumnos, y el seminario siguió su marcha [...]. Los demás de Cataluña no tuvieron igual suerte, y en los años de 41, 42 y 43 vióse á los estudiantes de las otras diócesis ir á cursar en el seminario de Vich, casi convertido en seminario de todo el Principado.» AGUILAR, *Apuntes...*, pàg. 305.

36. Encara falta una història d'aquesta popular institució vigatana, tan arellada entre els homes i les dones de Vic. 250 anys d'activitat ja són un reclam prou clar com per fer-ne un estudi ampli i si hi afegim la devoció, la veneració a Sant Tomàs i la necessitat que sentien les classes benestants per formar part de l'*Academia*, l'estudi és fa peremptori. Mossèn Josep Gudíol va dedicar un capítol de la seva *Universitat Literària de Vic a l'Academia*. (Cf. ASV:CON, CCA, AST, AEV:VIL.).

37. Les *Constituciones* de la congregació manen (AEV:CON, §8) que el vicerector del seminari sigui alhora el secretari. En el cas de Puigllat es fa una excepció. Puigllat signa com a secretari i tresorer de la congregació l'any 1831 i arriba al vicerectorat del seminari el 1834. La congregació havia estat creada pel bisbe Corcuera el 22/02/1826, en el si del seminari. [De les dues associacions ja en vaig parlar en l'article sobre *Gervasi Costa* (pàgs. 329-331). A més, per la congregació, és interessant veure'n el *Plan religioso de vidu acomodado a las circunstancias de los jóvenes estudiantes...* AEV:PLA.]

plausible acontecimiento de la declaracion dogmática de la Inmaculada Concepcion...»³⁸ i intervindrà de nou en el sermó de la comunió general.

Impulsor i ànima de l'Institut de Humanidades i del Colegio de Segunda Enseñanza: de l'activitat acadèmica a l'editorial

El 22/04/1843 el govern va decretar que els seminaris no podrien matricular alumnes en règim extern. De fet aquesta disposició significava prendre alumnes al seminari i passar-los a les escoles públiques, municipals o fins i tot privades. El govern, així, obtenia un major control sobre l'ensenyament. Aleshores, des del bisbat i el seminari es feren peticions de súplica per revocar la disposició, però tot el que s'aconseguí va ser la matrícula externa d'aquells alumnes que estudiessin per ordenar-se, però en cap cas s'admetrien alumnes que haguessin estudiat filosofia en un seminari i es volguessin incorporar en una altra carrera que no fos l'eclesiàstica. Davant aquesta situació, el professor de matemàtiques de l'Ajuntament de Vic, en vistes a recollir els alumnes que no podia admetre el seminari, es va inscriure com a director d'un Institut d'Humanitats, creat per ell mateix³⁹. Per tal de pal·liar aquesta pèrdua d'alumnat i la ruïna del seminari com a centre formador de joventut, Puigllat va proposar als seus superiors la creació d'un Institut d'Humanitats que depengués del mateix seminari. A tal efecte, es desplaçà a la Universitat Literària de Barcelona i va inscriure –23/10/1844– Marià Aguilar, el professor més antic de filosofia, com a director del nou centre, ubicat a les mateixes instal·lacions del seminari. Però l'entrada en vigor del Pla Pidal –17/09/1845– va fer desaparèixer els Instituts d'Humanitats. Puigllat, reconvertí l'Institut en Col·legi de Segon Ensenyament. I hi deixà el mateix director. Un dels requisits necessaris que marcava la llei per aquests nous establiments era la titulació civil dels professors. Aquest fet comportà el desplaçament de professorat del seminari a Barcelona per tal de treure el títol de «regent» en les assignatures que havien d'impartir⁴⁰. I tindrà una altra repercussió important: la publicació de llibres pels

38. Josep Puigdollers, secretari, en la narració del 30/07/1855 sobre les festes que l'Acadèmia dedicà a la «definición dogmática del Misterio de la Inmaculada Concepción de la Santísima Virgen María», destaca de la intervenció de Puigllat: «... predicó el Dr. D. Mariano Puigllat Rector del Seminario presentando a Maria en este misterio nuestra esperanza para la destruccion de los errores que han cundido en nuestros dias.» [ASV:CCA].

39. «Entonces el Profesor de Matematicas del Ayuntamiento pasó á inscribirse como director del Colegio de humanidades en la Universidad de Barcelona á tenor del real decreto de 17 de agosto de 1838, que concede á particulares instalar semejantes colegios, y ser valedera su filosofia para toda carrera. Fijó carteles en los lugares publicos de la ciudad anunciando la instalacion de su colegio, y los alumnos del Seminario se iban matriculando en el, y á mas recibió este Seminario una real orden, mandandole que pasase las listas de las matriculas á dicho colegio particular.» Informe de Puigllat (ACBV:RS).

40. Els professors que el 1846 obtenen una regència a la Universitat de Barcelona són: Marià Aguilar, de física experimental i de química. Gervasi Costa, de lògica i de religió i moral. Vicenç Cuatrecasas, de llatinitat. Jacint Díaz Cicart, de grec i llatí. Josep Giró, d'història natural. Josep Puigdollers, de llatinitat. Ramon Riera Arnau, de francès. Ramon Sala, de retòrica i poètica i de religió i moral. Benet Vilamitjana, una de geografia i una altra d'història (PALOMEQUE, *La Universidad...*, pàgs. 199-206). Altres professors citats en la documentació de l'ASV:DR, són: Francesc d'A. Aguilar (1848), de matemàtiques. Ramon Andreu (1851), de retòrica i poètica. Josep Bertrana, de física experimental. Tomàs Bret, de matemàtiques i de psicologia i lògica.

alumnes que segueixen els cursos al *Colegio Privado de Segunda Enseñanza*. Uns textos que també seran utilitzats en el seminari, ja sigui en la mateixa versió o bé en una edició adaptada. Aquest és l'exemple de l'obra més destacada de Gervasi Costa, els *Elementa Philosophiae*. L'edició llatina, és pels alumnes del seminari. La traducció-adaptació castellana –*Elementos de Psicología y Lógica*–, pels del *Colegio*. A partir del 1849 comencen a publicar-se llibres de text⁴¹. En la història del seminari de Vic, mai no hi ha hagut un període tan fecund en l'edició de textos com en aquests anys de mitjans del XIX. Un espectador de primera mà, Francesc d'Assís Aguilar, ens en dona testimoni: «Imprimiéronse manuales de psicología, lógica, ética, metafísica, historia de la filosofía, religion é historia sagrada, geografía, historia antigua, de la Edad media, moderna, matemáticas, física, historia natural. Habiéndose publicado casi todos anónimos y solo con el título del establecimiento, no damos los nombres de los autores: alguno de dichos manuales fué compuesto por el mismo Sr. Puigllat.» (AGUILAR, pàg. 307). El mateix M. Puigllat, en una memòria sobre el *Colegio* i com a apèndix al curs 1848-1849, ens informa dels autors d'aquests manuals que F. d'A. Aguilar silencia: «D. Gervasio Costa arregló en latín la Psicología y la lógica conforme a los programas del Gobierno la teodicea, la ética y la historia de la filosofía en latín todo; la física experimental en castellano cuyas figuras dibujó Bertrana, cuyos tres tomitos se dieron a la imprenta, y después un cuaderno de historia natural, que también se imprimió. [...] D. Luis Suaña arregló el cuaderno de la historia antigua; Vilamitjana el de la edad media, Sala de historia sagrada, y otro el de la geografía.» (ACBV: REL). De la confrontació d'aquestes fonts en deduïm que el mateix Puigllat va ser l'autor del manual de geografia. Per això mateix el descriurem en l'apartat on tractarem la seva l'obra impresa coneguda.

Encara que el *Colegio* estava ubicat en l'interior del seminari i compartia les mateixes aules, la seva aparició implicà una adequació de l'espai físic. S'ha de notar, especialment, l'interès i l'esforç de Puigllat en la creació i sosteniment del

41. Algunes mostres econòmiques il·lustraran l'activitat editorial de la ciutat de Vic en aquests anys: «He rebut lo infrascrit del Sor. Rector del collegi la quantitat de trenta vuit duros sis rals per la impressió de 500 exemplars del cuadern de Religió y Moral. Vich 31 Desembre 1848. Mes per la encuadernació dels dits exemplars un duro y catorse rals. Jaime Valls. Total 40 duros, son..... 75 ll. [Escrit en una altra lletra]: En los comptes de 1848 se li donaren a compte 67 ll. 10 s.. Esta resta se ha posat en los comptes de 1849 7ll. 10s. En 20 Abril 1849 se li acabá de pagar lo total dels 40 duros.» [ASV:DJ, 1848, Rebut 49]. Es paga a José Trullás 500 lliures a compte de la reimpressió del «tomo de Sacramentos del Ritual grande del Obispado» [ASV: LG, 1848]. «Tinch rebut del Sr. Mariano Puigllat, la quantitat de cinch centas lliuras a compte per la impressió del Ritual, que se está imprimint. Vich 1º de Agosto de 1848. El impresor. Joseph trullás.» [ASV:DJ, rebut 30]. Es paga 208ll i 8s. a Ramon Tolosa per la impressió del «1r tomo de la filosofia [de G. Costa] mediante reintegro en la venta de sus quinientos ejemplares» [ASV: LG, 1848]. «He rebut lo infrascrit del Sor. Rector del collegi la quantitat de dos centes lliures vuit lliuras [sic] vuit sous y dos [diners] a compte de la impresió del 1r. volum de filosofia en llatí. Vich 31 Desembre 1848. Ramon Tolosa.» [ASV:DJ, rebut 31]. «Id. lo son tres mil cientos veinte reales vellon pagados en 1º de mayo a D. José Febrer por tres piedras, por litografiarlas, y dos cajas para las mismas para tirar las laminas de la obra de física que compuso el D.D. Gervasio Costa Catedratico de este Seminario, segun consta de la misma libreta...» (ASV:CM, 1848). De l'exercici econòmic del 1849 en destaquem les 206ll. 8s. 9d. pagades a Ramon Tolosa pel paper i impressió «de quinientos noventa logicas latinas» [ASV: LG], les 187ll. 10s. per a Ramon Tolosa a compte del paper i impressió de «mil logicas castellanas» [LG] i les 147ll. 3s. i 2d. per a Josep Trullás a compte de la impressió de la primera part del ritual [LG].

gabinet de física i del museu d'història natural que han perviscut fins als últims temps del seminari⁴². La legislació acadèmica marcava insistentment l'obligatorietat de les «ciències» en l'educació. En aquest aspecte, el seminari i el *Colegio* hagueren de fer notables esforços per assolir i traspassar el nivell de rigor que els marcava la llei.

Tot i que Puigllat va ser l'ànima del *Colegio* des de l'inici, només va dirigir legalment la institució des del 1858 fins al 1862. Ja sabem de Marià Aguilar és el primer director (1844-1858), però ho és per imperatiu legal. Puigllat és qui efectua els quadres anuals de professors, qui escriu –signada per Aguilar– la correspondència amb les diverses instàncies. Puigllat serà director des del 1858 al 1862. El substituirà, en aquest mateix any, Agustí Alier Quadrada.

Una institució d'aquestes característiques era difícil d'entendre des de Roma. No és gens estrany que el Nunci escrigui al bisbe de Vic dos anys després d'haver deixat Puigllat la direcció: «Dice V.S.I. che nel Seminario è planteado un collegio di seconda insegnanza. Però Seminario e Collegio sono due istituti diversi, che hanno in comune gli studi o formano entrambi un istituto stesso? Qual ingerenza ha la Direzione generale dell'Instruzione pubblica nel Collegio di seconda insegnanza, sia aggregato sia identificato col Seminario? La nomina de' Professori appartiene liberamente e indipendentemente al Prelato con la sola condizione, che i nominati siano provvisti de' titoli necessari? I libri di testo sono designati dal solo Prelato, ovvero debbono scegliersi fra gli approvati dal Consiglio dell'Instruzione pubblica?...» [ASV, AN MADRID 434, ff. 348. Carta de 20/09/1864]⁴³.

42. Puigllat organitza el gabinet i el museu a partir del curs 1844-1845. Ja en aquesta data disposaven d'una «maquina electrica». El curs 1845-1846 compra els miralls de Pieter, «la esfera eléctrica», i «los hemisferios de Magdeburg». Paga «...tres cientos noventa reales vellon... por una porción de aves americanas disecadas compradas en Barcelona para la historia natural.» El curs següent compra un microscopi, «...un ave Buytre que envió de Gombren el Rndo Puigearbó... una Aguila imperial viva venida de los Pirineos» i paga «... cuatro mil reales vellon ... a Da. Antonia de Mora Viuda del General Amor por una colección en grande de mariscos muy hermosos de la China y de Filipinas que se le compraron en Barcelona contenidos en dos baules.» El curs 1847-1848, «... un corderito monstruo venido de la Vall de Andorra... un esqueleto humano para la historia natural... un lobezno de seis meses.» Del curs següent recollim la nota: «Id lo son cuatro cientos reales vellon pagados al Sor. Isern oficial de la Universidad de Barcelona por un herbario de unas siete cientos plantas para la historia natural...» Durant el curs 1858-1859, «Id. lo son cuatro cientos cuarenta reales vellon pagados a D. Joaquim Pedro Devesa por el ave del paraiso y por la dirección y montura del grande javah para el museo ...» I el curs 1859-1860: «Id. lo son dos cientos reales vellon pagados al Director D. Joaquim Pedro Devesa de Barcelona por una ave grande resplandeciente llamada Cucuzú...» [ASV:CM].

43. El bisbe Castañer li respon: «El colegio de 2ª enseñanza que se planteó en este Seminario, tiene su Director y Profesores con aprobacion real mediante las condiciones que exige la Direccion general de Instruccion Pública. Este Colegio de 2ª Enseñanza tiene su empresario particular, sus profesores están provistos de títulos, ó bien son regentes de las asignaturas que desempeñan: son eclesiasticos que con permiso del Prelado han cursado en la Universidad las asignaturas correspondientes. Esto no impide que el prelado les dé libre é independientemente el título de Profesores del Seminario, uniformando las asignaturas que son compatibles, y nombrando otros para las que no hay relacion alguna. Asi hay distintos profesores, unos que sirven al Seminario, y otros que solo sirven al Colegio de 2ª Enseñanza. Los derechos de matrícula se aplican enteramente en ventaja del Seminario, y la parte del Colegio de 2ª enseñanza para los que prestan el título ó dan enseñanza en el.» [ASV, AN MADRID 434, ff. 349, carta del 22/09/1864]. Tanmateix les dues institucions estaven tan estretament lligades que en les disposicions del bisbe pel seminari també s'aplicaven regularment al *Colegio*. Un bon exemple el tenim en l'article 9 de les disposicions

Encara no coneixem les vicissituds detallades de la desaparició del *Colegio* a final de segle, però el cert és que al llarg dels cinquanta anys de vida obtingué un prestigi molt notable i un alt reconeixement. Tot i que el Col·legi de Sant Miquel dels Sants ja existia amb anterioritat, omplí el buit que deixava el *Colegio*. D'aquesta manera, la ciutat seguí tenint un centre de segon ensenyament a l'abast de totes les famílies. Del reconeixement del *Colegio* en tenim notícia per la cita que fa el Canonge Collell d'unes paraules de Tomàs Bret: «Quan acabats els cursos de Filosofia, se destriava aquell estol de jóvens, los Tridentins passaven a les aules de Teología y'ls Privats (com se anomenava los del batxillerat) se'n anaven a la capital, portantsen un bon recort y bones amistats de les aules mixtes del establiment docent mes renomnat de Catalunya.» (*Del meu fadrinatge*, pàgs. 40-41).

Els graus acadèmics (1845)

El curs acadèmic que inicia l'aplicació de la nova reforma de l'ensenyament (1845-1846), coneguda com la reforma de Pidal, marcarà una fita important en l'educació espanyola del segle XIX: es corregirà algunes tendències que perviuen el Trienni Liberal i es voldrà adreçar les desviacions absolutistes en matèria d'ensenyament i els abusos universitaris⁴⁴. A més de la reforma que inicia, la Universitat de Barcelona graduarà alguns personatges ben significatius: l'any 1845 és l'any del batxillerat en filosofia de M. Milà i Fontanals, de Josep de Letamendi, d'Ignasi Sapons, de J. Rubió i Ors, de F. X. Llorens i Barba i de R. Martí i d'Eixalà. També és l'any en què Puigllat assolirà tots els seus graus a la Universitat de Barcelona.

Ja sabem que havia fet la carrera eclesiàstica al seminari de Vic i havia incorporat aquests cursos a la Universitat de Cervera. Tanmateix, a diferència del que es recomana des de la direcció del seminari, no es presenta a l'examen d'Estat per assolir una «regència» que li permetria impartir classes d'ensenyament secundari en el *Colegio*. Puigllat es prepara per ser rector del seminari. Li cal millorar el seu expedient acadèmic civil. Per impartir classe al seminari era imprescindible la *venia docendi* del bisbe i les titulacions civils no eren cap mena d'obstacle. Fins i tot es dona el cas d'algun professor que és contractat sense títol i pel fet d'impartir, i a petició de l'interessat, se li otorga la titulació des del bisbat⁴⁵. Aquests casos són rars i en la normalitat es procurava i recomanava la validació civil dels estu-

del bisbe Castanyer al setembre de 1858: «Los alumnos del colegio privado se conformarán en todo á las disposiciones prescritas para los cursantes de Filosofia del Tridentino, puesto que está unido á este, asisten á las mismas clases y tienen los mismos Catedráticos, lo que esigie que, respecto á nuestro Reglamento, no se haga para ellos distincion ni diferencia.» [BOEBV, 127, 10/09/1858, pàg. 128].

44. «Muchos abusos afectaron también a la moralidad de los profesores y, con pretexto de repasos y contra todas las leyes bastantes de ellos exigían a sus discípulos gravosas contribuciones y grandes regalos para la aprobación del curso o bien la prestación de determinados servicios domésticos a los que por notoria pobreza no podían cumplir con el forzoso impuesto.» PALOMEQUE, *Los estudios...*, pàg. 762.

45. Un bon exemple és la titulació de catedràtic de cànon que s'expedeix des de la Cúria a Josep Quintanas, ressenyada críticament per Puigllat a «Sobre la pretension del Sr. D. José Quintanas clérigo» [ASV, P1Q].

dis eclesiàstics. En situacions ben determinades, com la de F. d'Assís Aguilar, es paga la carrera a la universitat amb la condició de tornar com a professor⁴⁶.

Durant els primers mesos del curs 1845-1846 i abans d'aplicar la reforma Pidal en les graduacions Puigllat es presentarà als graus de batxiller, de llicenciat i de doctor en teologia. Ell mateix ho narra: «Durante los dos meses de octubre y noviembre de 1845, el mismo Vice-rector, D. Agustin Alier, y D. Pablo Homs, viendo que la Universidad de Huesca, donde querian ir, quedaba suprimida, que la facultad de Teologia del Seminario de Barcelona era la de la Universidad, y para aprovecharse de otra Real orden que concedia seis meses para tomar los grados de teologia con arreglo en todo al Plan de 1824, y con el ceremonial que usaba la de Cervera, determinaron graduarse en dicha facultad, sin que nada se les diese de parte del Seminario ni para grados, ni para viage ni manutencion.» [ACBV:RS].

El vint-i-set d'octubre obté el grau de batxiller en teologia, després de llegir un treball seu durant mitja hora sota la mirada atenta dels professors Ramon Roig, Josep Martí i Joan de Zafont, sota la presidència del degà Jaume Quintana. Aquest mateix dia ja fa el primer examen secret pel grau de llicenciat, que aprova sense cap vot en contra. Pel segon, s'amplia el tribunal amb un membre més, el professor Mariano Latre. En aquesta mateixa sessió tria un tema d'entre tres marcats a l'atzar per llegir una setmana més tard. El tema escollit és el 37: *Quisnam sit supremus et infallibilis contraversiarum fidei iudex?* El tres de novembre, a les quatre de la tarda i a la sala de graus de la Universitat de Barcelona, Marià Puigllat fa el segon exercici que consisteix en la lectura de la seva tesi en resposta a la pregunta formulada anteriorment. La seva tesi és: *Ecclesia est supremus et infallibilis controversiarum fidei Iudex*. L'endemà mateix, el dia quatre, se sortegen els temes per l'últim examen. D'un temari de quatre-centes qüestions se n'extreuen tres a l'atzar. Puigllat escull el tema número 1: *Utrum Religio prophetiis firmata possit non esset vera et divina?* I el defensa amb tot èxit el dia cinc: «...despues de hecha la profesion de la fe y demas juramentos con el de observar la Constitucion de la Monarquia ser fiel a la Reina y cumplir las leyes, y habiendole sido aprobado el examen en votacion secreta nemine discrepante por el referido Sr. Rector Presidente ha sido conferido el grado de Licenciado en la Facultad de Sagrada Teologia al Bachiller Don Mariano Puigllat... adornandole con la insignia del Capirote en señal de la posesion del grado y aclamandole por tal Licenciado con las formalidades de estilo.»

46. Escriví Puigllat: «En setembre 1848 se convingué y acordá ab lo Sor. Canonge Solér y Sor. Bisbe Casadevall fer pasar á cursar a Barcelona lo jove estudiant Francisco de Asís Aguilar natural de Manlleu y fill de pares pobres, però de bon talent, á fi poder tenir un graduat en ciencias naturals per poder sostenir lo Collegi privat y la sua ensenñansa. Se li demana si volia ser eclesiastich, y respongué que sí. Se li proposá si volia pasar á estudiár lo ultim curs de 2ª ensenñansa, y los tres anys de la facultad de filosofia, secció de ciencias naturals que se li ma[n]trindria, y despues tornar de colegial de Beca franca a est Collegi per estudiar teologia y servir á est Seminari, y respongué que sí, obligantse a tornar y fer lo que si li encarregás á favor de est Seminari. Així fou convingut en Vich als 15 setembre 1848. Es ver. M.P. Se li pagará tot de matriculas.» [ASV, CIF]. Aguilar obté una regència de matemàtiques elementals a la Universitat de Barcelona el 20/03/1848. [PALOMEQUE, *La Universidad...*, pàg. 343].

No passaran gaires dies fins que Puigllat prendrà el grau de doctor. El 30 del mateix mes de novembre «En el Teatro mayor de la Universidad ante el infraescrito Secretario convocados y congregados en forma de claustro el Ilmo. Sr. Rector D. D. Joaquín Rey y los Sres. Catedráticos y Doctores de todas facultades con sus insignias doctorales despues de una oracion ad libitum recitada por el candidato y otra por el padrino mediante la aprobacion del exámen de Licenciatura nemine discrepante hecha por el mismo la profesion de la fe y demas juramentos con el de observar la Constitucion de la Monarquía, ser fiel a la Reina y cumplir las leyes: por el referido Ilmo. Sr. Rector presidente ha sido conferido el grado de Doctor en Sagrada Teologia al Licenciado Dn. Mariano Puigllat Presbitero natural de Tona, Diocesi de Vich, habiéndole apadrinado y proclamado por tal, Doctor y adornandole con la borla y demas insignias doctorales en señal de la possession del grado de Doctor en la propia Facultad Dn. Juan Zafont y de Ferrer, toto plaudente Senatu, dandose fin al acto con una oracion que ha pronunciado el nuevo Doctor en elogio a Su Magestad la Reina.»⁴⁷.

Rector del seminari de Vic: clarificació econòmica, assentament definitiu i concòrdia amb la Universitat (1850-1862)

El 14/10/1850 el bisbe de Vic, Lluçia Casadevall, nomenà rector del seminari a Marià Puigllat. Substituïa el canonge Jaume Soler, que el sis del mateix mes havia estat consagrat bisbe de Terol⁴⁸. El rectorat de Puigllat es caracteritza, bàsicament, per la clarificació econòmica. I com a conseqüència, la revisió real dels comptes, l'estabilització de la plantilla de professors, l'augment del sou, l'adquisició de material bibliogràfic indispensable per a la bona formació, l'impuls definitiu per

47. Tota la informació de graus es troba a AGHU: LG, folis 47v, 49-50, 57v, 73v-74. A AEV, carpeta «Autògrafs i records», es conserva una portada de la tesi de llicenciatura.

48. «Nos D. Luciano Casadevall por la gracia de Dios y de la Santa Sede Apostólica Obispo de Vich del consejo de su Magestad. Al amado en Cristo el Dr. Dn. Mariano Puigllat Pbro. residente en esta ciudad; Salud y gracia. Por cuanto por promoción del Ilmo. Sor. Dr. Dn. Jaime Soler Canónigo de esta Santa Yglesia Catedral al Obispado de Teruel, se halla vacante el oficio de Rector del Seminario Conciliar de la presente Ciudad; y siendo necesario nombrar Persona eclesiástica que lo desempeñe: Por tanto, confiando en la legalidad, ciencia y buenas prendas de vos dicho Dn. Mariano Puigllat, os nombramos, elegimos y deputamos Rector del espresado Seminario Conciliar de Vich, durante nuestro beneplácito y de nuestros sucesores, dandoos y atribuyendoos como os damos y atribujimos plenos poderes y facultad, no solo para gobernar dicho Seminario, si también para regir administrar los bienes y rentas del mismo con franca, libre y general administración, y para escigir y cobrar todas y qualesquiera cantidades de dinero, censos, correspondencias, laudemios y otros réditos y emolumentos pertenecientes al propio Seminario; para otorgar cartas de pago, finiquitos y resguardos, con las clausulas y solemnidades que se ofrezcan; y para intentar, seguir y terminar ante los tribunales de Justicia que sea menester cualesquiera instancias, pleitos y causas, nombrando para ello, y demás fines que se reconozcan útiles, uno o mas procuradores. Y por último os concedemos todas las demás facultades y poderes especiales y generales que podemos y debemos daros para el debido desempeño del oficio que os hemos cometido, tanto en el régimen escolástico como en el económico del referido Seminario; sin que nadie pueda removeros del espresado encargo de Rector, menos que se procesiese en ello de espreso mandato disposición nuestra o de nuestros sucesores. Y para que conste donde convenga hemos mandado espedir las presentes que firmamos con impresión del escudo de nuestras armas, refrendadas por el infraescrito Escribano Coadjutor de nuestra Curia, en la Ciudad de Vich a catorce del mes de Octubre del año mil ochocientos y cincuenta: Siendo presentes por testigos D. Juan Puigdollers y D. José Esturi Clerigos de nuestra familia a lo referido llamados.» [ASV, paper solt].

les publicacions del *Colegio* i del seminari, l'ampliació rotunda i definitiva de l'espai ocupat pel seminari. Aquest sanejament econòmic es mescla indistriablement amb l'interès per a la història de la institució, cosa que permet, per un cantó, calibrar el ròssec real de les obligacions perpèctues que no complia, i, també, calcular exactament la demora econòmica de la Universitat de Barcelona, com a hereva de la de Cervera, en el retorn d'un percentatge de les taxes. Puigllat obtindrà la concòrdia amb la Universitat.

El primer pas per tenir una visió general i completa de l'estat del seminari era l'estudi i l'organització de l'arxiu, que es trobava en un estat d'abandonament total. Ja de vicerector tenia consciència d'aquesta greu mancança, però no hi podrà posar remei fins que accedirà al rectorat⁴⁹.

El mateix any que comença a posar ordre en l'arxiu, l'any de la seva entrada en el rectorat, la institució es troba en dèficit (les entrades de 1850 són de 5.647 lliu-

49. El mateix, en un informe redactat el 26 de gener de 1859, escriu: «El Sr. Rector Moret en la guerra de la independència sacó del Seminario el archivo y lo hizo seguir por todos los lugares de la montaña don[de] fué huyendo de los franceses en compañía del Vice-Rector Sr. Travería, y durante aquella guerra cesó de cumplir con las fundaciones. Así fué, que el archivo todo se barajó y enredó; y no pudo arreglarlo por falta de tiempo y morir á los pocos años despues.

»El Sr. Travería, sucesor de Moret, al principio de su rectorado, epoca de la constitucion del año 20, sacó tambien del Seminario el archivo llevandolo dividido a partes a varias casas, cesó y suspendió las fundaciones, habiendo estado así por tres años, al cabo de los cuales fué devuelto al Seminario. En el año 27 practicó lo mismo. En el año 36 otra vez lo llevó por partes á varias casas, habiendo estado fuera del Seminario hasta fin del año 40; y con la inteligencia de que en el año 1835 el Procurador Reverendo D. Baltasar Castellar sin dar conocimiento al Rector huyó a la montaña llevandose todos los papeles y escrituras, que tenia algunas, con los llevadores y libro Maestro, y el año 40 se lo llevó a Francia, donde murió, no habiendose podido recoger papeles y libros y cuenta que debía dar de lo que habia cobrado, por mas que le habia reclamado varias veces todo, hasta despues de su muerto [sic], y aun no se han recogido todos los papeles. Estas circunstancias, y ser anciano el Sr. Travería fueron causa de que el archivo quedase en completo desarreglo, y no se cumpliesen las fundaciones, que suspendió otra vez en 1835; y en febrero de 1844 estando moribundo me dijo varias veces, que sentía mucho dejar así en desarreglo el archivo y las fundaciones.

»Entró el sucesor del Sr. Travería el Il. Sr. Magistral D. D. Jaime Solér, le advertí el estado del archivo y le informé algunas veces de lo que me decía el Sr. Travería, añadiendole que jo temia del Seminario por no arreglarse las fundaciones. Mas el, por sus muchas ocupaciones, por haber venido de Rector con la condicion de continuar yo haciendolo todo y el solamente firmar, y verse al cabo de seis años nombrado Obispo de Teruel; cuidar yo de los intereses y cuentas, cargar con la catedra, con el cuidado de 30 colegiales (pues no se puso Maestro de Colegiales hasta 1852) no poder entrar en el archivo, y de otra parte no tener tiempo, no pudo arreglar el archivo, ni tampoco yo ayudarle.

»En octubre de 1850 entré de sucesor al Sr. Solér, y lo primero que llamó mi atencion fueron las fundaciones; me ocupé del archivo por mucho tiempo, y ví que debía empezar por las fundaciones de las Fiestas por ser las mas antiguas, y que arregladas estas, seguiria bien todo lo demás. Empezé por su origen, y entonces fué cuando ví que por las quitaciones de censales de las mismas, todo iba cargando sobre las Torres, pues los capitales quitados fueron aplicandose para la compra del vitalicio de un tal Cases que poseía las Torres, y para redificar las casas de las mismas, en lo que el Seminario empleó un capital de mas de 16 mil libras. Arreglé las fundaciones de las fiestas, se envió este arreglo al Sr. Nuncio Brunelli en 1852, y al cabo de mucho tiempo contextó [sic] devolviendolo, que se aguardase la Sede llena, que pronto iba á serlo. Se presentó al Ilmo. Sor. Obispo Palau, y este despues de cerca dos años dijo debía enviarse á Roma, formé las preces, se remitieron, vino facultad al Ilmo. Palau para aprobar el arreglo y absolver al Seminario en julio de 1857, y en setiembre del mismo año ejecutó el Breve. Ahora se está en via y proporcion de arreglar las fundaciones de Misas y el archivo todo, pero es preciso persuadirse, que debe mucho tiempo emplearse para ello...» (ASV:RAZ, 10-11).

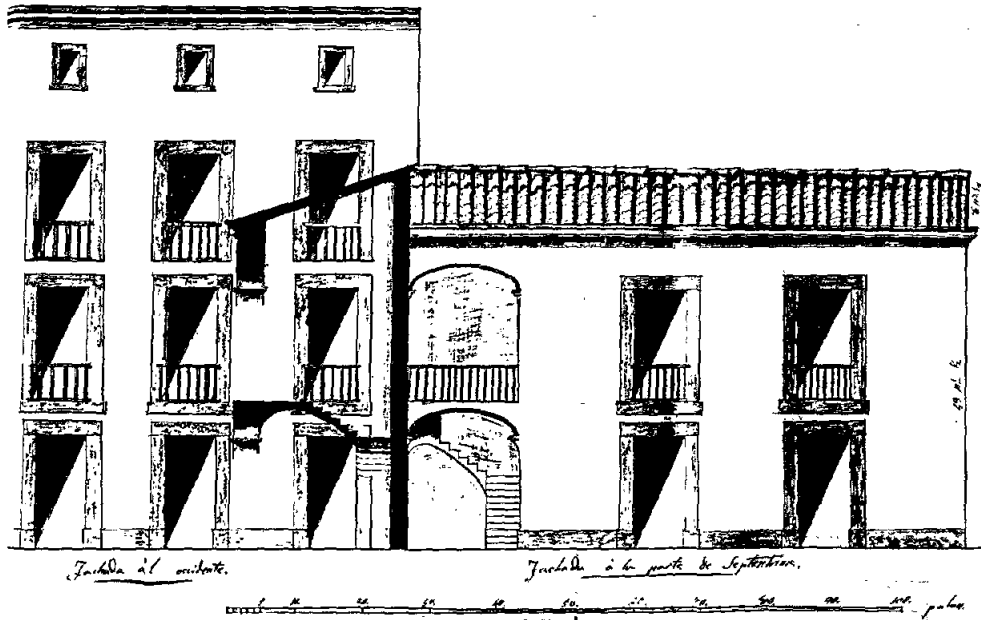
res 7 sous 3 diners i les despeses de 6.224 ll. 4 s. 2 d.). El seu treball constant el portarà, al llarg dels anys, a deixar el seminari en una situació econòmica sanejada (al 1862, últim exercici econòmic del seu rectorat, les entrades arriben a 108.334 rals 78 maravedis i les despeses a 73.821 r. 25 ms.).

El primer èxit destacat en la gestió arriba quan encara no fa un any que ha accedit al rectorat. És el pacte subscrit amb la Universitat de Barcelona per arbitrar una solució en la demora econòmica que la Universitat té respecte el seminari. El deute anual és de 400 lliures i porta quinze anys sense pagar-se. La Universitat rep el deute com a llegat de Cervera. Ja és ben sabut que pel decret de 11/05/1717 Felip V erigí la Universitat de Cervera i aplicà les rendes de les universitats catalanes extingides a la dotació econòmica de la nova institució. Amb tot, reservà a Girona el dret de poder efectuar estudis de gramàtica i de retòrica. Per això se'ls permetia retenir 400 lliures anuals dels béns de l'antiga universitat i que haurien d'haver engruixit les arques cerverines. El Consell de la ciutat de Vic intentà per tots els mitjans retenir la Universitat pròpia, i quan no hi hagué res a fer, reclamà la mateixa prerrogativa que els gironins. El 16/09/1738 un consell de cardenals designats *ad hoc* determinava a favor de Vic⁵⁰. A partir de llavors, el seminari vigatà rebé les 400 lliures pel sou de professors de gramàtica, retòrica i moral. El restabliment de la Universitat de Barcelona -1837- i l'absorció per part d'aquesta de la Universitat de Cervera comportà la vigència de les taxes que cobrava el seminari vigatà. Però la nova institució barcelonesa no complí aquest deute econòmic. I al cap de quinze anys l'endarreriment ja era una càrrega molt onerosa. Puigllat havia insistit repetidament amb el deute, però sense cap mena d'eficàcia. Ajudat per la força d'una reial ordre, el 1851 aconseguí l'acord gairebé absolut en els punts de la concòrdia i el cobrament d'endarreriments. El pacte és escrit definitivament en escriptura pública el 18/02/1854. La pensió anual i el deute acumulat es rebaixa a la meitat de la dotació, però s'assegura un mitjà eficaç per fer-la líquida⁵¹.

En l'estudi de l'arxiu, Puigllat pren consciència dels càrrecs històrics que el seminari heretà de l'antic col·legi dels jesuïtes. El 22/02/1770 l'Ajuntament i el bisbe de Vic Bartolomé Sarmentero acordaren una permuta entre els terrenys del seminari -propietat del bisbat- i el col·legi dels jesuïtes, acabats d'expulsar. L'edifici del seminari era nou i a fora muralles. Passà a ser caserna militar i ja al nostre segle, sobre aquest terreny, es construí l'actual edifici de correus. El seminari es quedà el col·legi de Sant Andreu, dels jesuïtes, juntament amb les obligacions pies que la Companyia complia anualment. Com que les rendes que donaven els censals per cobrir les obligacions eren minses, el bisbe Sarmentero decretà no complir-ne algunes. Amb el pas dels anys, s'obliden gairebé totes

50. Cf. J. GUDIOL, *La Universitat...*, pàgs. 170-180.

51. A l'ASV es guarda el projecte complet de la concòrdia, que s'encapçala de la manera següent: «Proyecto de conciliacion entre el Ilmo. Sor. Obispo de Vich y el M. I. S. Rector de la Universidad de Barcelona acerca de la pension de 400 ll. anuales (4266 real, 22 m. von.) Que esta, como sucesora de la antigua Universidad de Vich prestaba al Seminario Conciliar de la misma, formada por los infraescritos comisionados de dichos Ilmo. Sor. Prelado é Ilre. Sor. Rector, á consecuencia de lo dispuesto en la Real orden de 30 de julio de 1849.» [ASV:PRO].

Croquis de M. Puigllat per integrar les cases Ventallola i Freixer en l'edifici del seminari. (Arxiu Seminari de Vic).

aquestes obligacions pies, menys les més dotades econòmicament. Puigllat, conscient de la càrrega moral que pesa sobre el seminari, rescata de l'oblit les fundacions i cerca una possible solució. Elabora un informe detallat i el 27/03/1853 l'envia al nunci perquè li aprovi la seva proposta de solució que consisteix en reduir les setze fundacions a cinc, sense que això signifiqui eliminar cap dels compromisos que graviten sobre la institució⁵².

52. En total són setze les fundacions que recauen sobre el seminari: 1a.) La que no es deixà de complir mai i aportà recursos econòmics al seminari: constituïda per Francesc-Ignasi de Pasqual, el 14/09/1750. Consta de dotze censals més. 2a.) Fundada per Joan Cortada i de Brú per a celebrar dues festes pel Sagrat Cor. Tenia tres censals més afegits. Es féu fins al 1803. 3a.) El Dr. Josep Casals la dotà per a la celebració d'una festa en l'onomàstica de la mare de déu del Pilar. També desaparegué el 1803. S'hi adjuntaren tres censals més. 4a.) Joan Pau Senmartí i Gestrudís Prat, pagaren cada un pel seu cantó una festa anual en honor a Sant Francesc de Borja. Desaparegué el 1803. Rebia els fons de dos altres censals. 5a.) Dotada per Teresa Brosa per set misses anuals en honor a la mare de déu. Celebrades fins al 1835. S'hi sumà un censal més. 6a.) Maria Àngela Viñals deixa rendes per pagar cinc misses anuals de caritat. Es deixà de celebrar el 1836. Tenia un censal afegit. (Puigllat anota: «Las diez fundaciones que siguen jamás las ha cumplido el Seminario. La causa no será otra, que el hallarse en el archivo de este Seminario un papel, que dice: "Noticia de las pias fundaciones de los Regulares de la Compañía, cuales, por la tenuidad de sus dotaciones, mandó suspender en 1770 el Ilmo. Sor. D. Fr. Bartolomé Sarmentero dignísimo Obispo de Vich, hasta que se hiciese reduccion de ellas, y son las siguientes.») 7a.) Maria Agut paga una festa anual per la mare de déu. La fundació tenia un censalista. 8a.) Per il·luminar i posar música a la sacristia o fer-ho el segon diumenge de cada mes Joan Brosa deixa una pensió. Tres censalistes ampliaven la seva dotació

Un dels aspectes més importants del seu rectorat és l'edificació de les noves instal·lacions del seminari. Les dependències de l'antic col·legi de Sant Andreu a mitjans del XIX eren insuficients i caduques per acollir un seminari que bullia d'alumnat. El bisbe Casadevall ja era conscient de la necessitat d'ampliació i per això acordà que s'anés fent un fons de dipòsit per començar les obres. Les primeres entrades s'efectuen el 1845 provinents de les matrícules dels alumnes del *Colegio de Segunda Enseñanza* i d'anates. I els anys posteriors s'anà acumulant cabals. Finalment es començaren les obres al febrer de 1853. Consistia en integrar les cases Ventallola i Freixer, les dues en el carrer de Sant Hipòlit, en l'estructura del seminari i d'aquesta manera ampliar aules, habitacions pels interns, disposar d'una nova secretaria, i situar en nous estatges el museu i el gabinet de física. La casa Freixer s'havia comprat en el transcurs d'aquests anys. El propietari de la casa Ventallola no volia la venda, sinó una permuta amb una casa del carrer de la Ramada que era propietat de l'Hospital⁵³. Però com que segons l'escriptura aquell bé de l'Hospital no podia ser mai venut, s'acordà entre les parts de pagar un censal al Sr. Ventallola. El mateix rector Puigllat dibuixà croquis i plantes de com s'havia de fer la unió de les cases entre si i amb el seminari. Les obres quedaren llestes el 1856. El canvi radical que implica aquesta intervenció arquitectònica significa a la pràctica disposar d'un edifici nou pel seminari. Amb tot, encara hi havia la possibilitat d'edificar el pis superior de les cases obrades i d'aquesta manera uniformar l'aspecte extern de tot l'edifici. La segona fase implicava, també, remodelar les velles estances del pis superior del col·legi de Sant Andreu. Les noves obres comencen la primavera del 1857 i acabaran quan Puigllat és preconitzat bisbe de Lleida, el 1862⁵⁴.

econòmica. 9a.) Fundada per Francesc Brosa per a pagar la cera blanca de dos ciris en l'altar major, davant la marededéu de Gràcia quan hi hagués exposat el Santíssim. Tenia un censalista. 10a.) Maria Simó deixà dot per dos ciris davant la imatge del Sagrat Cor, encesos els primers divendres de cada mes, l'octava de corpus i tres dies de carnaval. Un censalista hi aportava més rendes. 11a.) El canonge Francesc Vivet deixà una renda per l'oli de la làmpada de Sant Just, que cremava dia i nit. La fundació tenia un censalista més. 12a.) Per la làmpada pels ciris del Santíssim el Reverent Baltassar Pradell instituí una deixa i Albanel Rovira hi aporta un censal. 13a.) El canonge Pal·ladi Campà deixà diners per l'oli de la làmpada de la marededéu de la llum. Dos censalistes hi aporten recursos. 14a.) Per les festes de Sant Andreu Apòstol i Sant Xavier el canonge Josep Grañó deixa una renda. Completada amb un censal. 15a.) Ignasi de Sallés deixà un fons per «mayor lucimiento del Novenario de S. Francisco Javier». Un censal hi fa aportació econòmica. I 16a.) Francesc de Pascual deixà diners «...para cera en el ejercicio de la buena muerte con exposicion del Smo. Sacramento en las Terceras Dominicas ó para el monumento en el jueves y viernes santos...». Un censal completa la dotació econòmica [ASV, REC].

53. Puigllat escriu el 1851: «En este año me instó el Ilmo. Sor. Obispo Casadevall, que sobre todo procurase el logro de la Casa de Ventallola y empezar las obras, sobre cuya consecucion ya tiempo habia se practicaban diligencias, y me prometió delante de personas calificadas que al empezar las obras me daria dos mil libras en metalico. El tambien practicó diligencias para hallar una casa que gustase a Ventallola, puesto no quiso vender la casa sino hacer un cambio con otra que le gustase, con la condicion de que el Seminario la buscasse indicando ser de su gusto una de propiedad del Hospital en la calle de la Ramada.» [ASV, OBR, I].

54. Tot just començades les obres, escriu: «El Ilmo. Sor. Obispo D. D. Antonio Palau vino dos veces en marzo y setiembre del año de 1856 á seguir la parte de este Seminario de la calle de S. Justo, y me hizo manifestar si habia formado plán, ó como podria arreglarse mejor para aprovechar la sotea antigua, el desván de la sala de las campanas, y unirlo con la Biblioteca antigua, á fin de formar mas aposentos de colegiales desde la escalera principal hasta la calle de la Riera, y trasladar la Biblioteca sobre la Iglesia. Se lo manifesté, y me preguntó que me parecia el coste de semejante obra, y le contexté que costaria mas de doce mil libras, á lo que dijo tambien le parecia costaria una cosa asi, ó tal vez mas. En las vacaciones de

En un informe del 20/07/1852 Puigllat respon a una circular del *Ministerio de Gracia y Justicia* on se li demanava algunes qüestions sobre el seminari i especialment se'l feia concretar sobre el nombre d'alumnat necessari per cobrir les necessitats del bisbat. En aquest punt Puigllat respon que l'ideal seria la llicenciatura anual de quaranta capellans, tots ells havent cursat fins a setè de teologia. Vint ja són necessaris per cobrir les baixes per mort dels rectors i vicaris de les parròquies. Però s'ha de comptar amb els que supleixen els impeditos i malalts i amb els que s'incardinen en una altra diòcesi «... como á la de Barcelona, que se halla servida de eclesiasticos, la mayor parte de los cuales son naturales de esta Diocesis [de Vic] y alumnos de este Seminario» [ACBV: RES]. Puigllat mostra amb dades com el seminari de Vic és més que una institució dedicada a la preparació de futurs capellans. Forma la joventut. «Mucho menos puede fijarse numero determinado en los alumnos de segunda enseñanza ó de filosofia, porque los que concurren á ella son todavia de una edad inconstante, de una edad no suficiente para dedicarse á seguir esta ó aquella carrera...» (Ibid.) El seminari proporciona els estudis bàsics i necessaris per accedir a una carrera, sigui o no eclesiàstica, encamina els joves de talent al sacerdoci i a assolir el grau més alt possible en els estudis. En el mateix informe, Puigllat constata el moviment d'estudiants de teologia en el seminari. Així, al llarg dels disset cursos que van des del 1828-1829 al 1844-1845 comencen els estudis de teologia un total de 574 alumnes i d'aquests acaben la carrera 213. Si fem mitjanes d'aquestes dades tenim que comencen la carrera 33,7 alumnes per curs i l'acaben, al cap de set cursos, 12,5. Això significa que hi ha una reducció d'un 37% d'alumnes entre el primer i el setè de teologia. La dinàmica dels cursos va des dels 20 alumnes de primer del curs 1830-1831 –dels quals n'acaben, el 1836-1837, 17– als 72 del 1834-1835 que es reduiran a 6 quan el 1840-1841 facin setè.

L'impuls del rector Puigllat també s'estén, òbviament, als aspectes més pedagògics, com ara la dotació del laboratori de física, el recull de mostres pel

Navidad del mismo año de 1856 me llamó a Palacio, y me propuso empezar la obra. Le hice observar, que el fondo, que podía servir para un caso de penuria ó de falta de cobranza, iba a desaparecer, y que era intempestivo el tiempo en medio del curso, pues que no nos entenderíamos entre albañiles, peones, cursantes internos y externos por tenerse que hacer las obras en el centro del Seminario y sobre las aulas de Teología. En vista de lo que desistió. Al concluir los cursos á curatos en febrero de 1857 volvió otra vez a la carga, diciéndome que había de empezar las obras. Le expuse las mismas razones de la primera vez y algunas reflexiones que le hice, y desistió. En el día del Sabado Santo 11 de abril de 1857 despues de haberle felicitado las Pascuas de la Resurreccion del Señor, despidió la comunidad de colegiales y me hizo quedar con él. Solos los dos me mandó terminantemente, que luego sin excusa tenia que empezar las obras en el mismo mes de abril, pues que queria mayor numero de Colegiales, á cuyo fin queria disponer, que todos los cursantes de 6º y 7º años de teologia, que vivian en comunas en la Ciudad y podian pagar, entrasen de internos al Seminario, del contrario no les ordenaria. Entonces me fué preciso empezarlas, y prescindir de razones, bien que con sentimiento por ver iba á desaparecer el fondo, para lo que me parecia sería mejor buscar dinero de otra parte, y hacer para ellas aplicaciones de las varias cosas, que se ofrecen á los Prelados. Vich 30 de agosto de 1857. Mariano Puigllat Pbro. Rector. Nota: con el presente escrito no reprobó las obras mandadas, bueno sería poder caber en el Seminario mas colegiales, y si estos pudieran vivir dentro del mismo siempre durante toda la carrera, que el Seminario esté sin su reten ó fondo para un caso. Habiendo mas dinero, mas conforme sería hacerlas, y concluiras.» [ASV: OBR, 2].

gabinet de ciències naturals, l'organització i ampliació de la biblioteca⁵⁵, la publicació de llibres de text pels estudiants tant del seminari com del *Colegio privado*, la més que probable intervenció en el contingut de les disposicions del bisbe sobre el seminari⁵⁶ –o bé en les determinades tècniques de consultoria en matèria pedagògica⁵⁷– i, a destacar, l'interès per oferir un ensenyament i uns serveis educatius de qualitat. En aquest interès s'ha d'entendre l'obtenció de la titulació màxima que podia oferir un seminari: el grau de batxiller en teologia. La possibilitat legal la donava un real decret del 21/05/1852, que desplegava l'article 28 del nou concordat entre l'Estat i la Santa Seu. A Vic, però, s'esperarà fins el 23/04/1857 per conferir el grau –propi de les universitats fins al moment del concordat–. En aquesta data, Puigllat publica un anunci⁵⁸ destinat als batxillers en teologia i als estudiants de l'últim curs tot indicant-los la possibilitat d'obtenir el grau. La matrícula és de 400 rals i dona dret a presentar-se a dos exàmens. El primer és un exercici oral de mitja hora de preguntes sobre les matèries estudiades durant els primers quatre anys de teologia. El segon examen consisteix en llegir una lliçó, també durant mitja hora i en llatí, d'un tema anunciat un dia abans i escollit a sort d'una llista que determina prèviament el seminari. Després, el candidat al grau defensa la lliçó davant les preguntes silogístiques de dos professors del tribunal, el temps marcat per cada una d'aquestes intervencions és d'un quart d'hora.

Mentre és rector, Puigllat no descuida un empresa començada cinc anys abans d'entrar en el càrrec. La iniciativa en la qual participa activament és del bisbe Casadevall i el pare Bach de l'oratori de Sant Felip Neri. Puigllat actua des del 1845 com a secretari de la junta⁵⁹ de la «Casa asilo de pobres eclesiàsticos de la Diócesis de Vich». L'objectiu de la Casa és acollir els eclesiàstics, regulars o no,

55. A més de dotar-la dels llibres d'estudi de març general, la completa amb llibres d'especialització. Forma una bona biblioteca de ciències teològiques i, en menor grau, de filosofia. Un bon exemple és l'adquisició, per partida doble, de la *Patrologiae graecae* i la *Patrologiae latinae* de Jaques-Paul Migne, amb qui mantenia correspondència comercial.

56. El 09/09/1858 el bisbe Joan Josep Castañer signa unes disposicions pel seminari on s'entreveu la mà d'alguna autoritat que coneix molt bé la institució, com és el cas de l'establiment d'un consell de faltes pels seminaristes externs. D'aquestes disposicions han passat a ser significatives per ser on es decreta la famosa indumentària de l'estudiant de Vic (Mn. Pladevall, 1992, afirma que és obra de Puigllat): «... todos los cursantes esternos indistintamente de los siete años de Teología usarán por ahora de alzacuello, chaqueta, chaleco (*armilla*), calzones ó pantalones, medias, zapatos, capote ó capa y sombrero redondo, todo negro; de cuyo traje usarán no solo para la asistencia á las clases en el Seminario, si que tambien fuera del Seminario en publico, por la Ciudad y paseos; y los iniciados de tonsura ú ordenados de menores llevarán á mas corona abierta.» [BOEOV, 10/09/1858, núm. 127, pàg. 123]. Cinc anys més tard, quan Puigllat serà bisbe de Lleida, determinarà que els seminaristes vesteixin com els vigatans [BOEDL, 9, 256].

57. El 24/07/1852 el nunci apostòlic envia una circular a tots els bisbats d'Espanya tot demanant el parer oficial del bisbat referent al nou pla d'estudis que elabora l'església. El vicari general, Joan Dot, respon –el 23/08/1852– adjuntant un informe no signat de Puigllat per complir el tràmit. La documentació es troba a ASV, AN Madrid, 338, ff. 670-676.

58. Se'n guarda una còpia a l'ASV, relligat en el volum *Documentos varios, curiosos e interesantes I*.

59. Presidida per Lluçia Casadevall i formada pel canonge i rector del seminari Jaume Soler, pel rector de Granollers de la Plana Josep Palau, pels beneficiats Agustí Alier, Francesc Coma (tresorer) i Ramon Reguer, pel canonge Jaume Passarell, pel Pare Pere Bach de l'Oratori de Sant Felip Neri i per Marià Puigllat, secretari. Aquesta comissió va començar a treballar el 29/09/1845 i obrí la casa el gener de 1846. Un any després ja està preparant l'emplaçament definitiu [EPV: SALARICH, 83, 85 i 87].

que «faltos de medios para subsistir, hayan de apelar á los socorros de la Caridad cristiana». I s'afegeix: «Aquí nada habrá de sistemas, nada de rutinas, sino los oficios netos y puros de la santa Caridad.» [AEV: Salarich, 83]. Durant els disset anys que van des de la creació de la junta per a la construcció de la «Casa asilo» fins al nomenament de bisbe, Puigllat sempre va ser un protector i impulsor d'aquesta casa que, a parer seu, era bàsica i fonamental.

És de destacar el ressò que el rector Puigllat –i tot el seminari de Vic– fa de dos fets ben significatius de caire ben distint: un de suport a les posicions terrenals del Papa, i l'altre en favor de la guerra espanyola contra l'exèrcit del Marroc. Aquí només els ressenyarem breument, tot i que caldria fer-ne un estudi més aprofundit per apropar-nos a la mentalitat i a la forma de vida del Vic –i dels catalans– de mitjans del segle passat. El primer consistí en una carta d'adhesió a l'actitud del Papa Pius IX davant la revolta de la Romanya, el 1860. El *Risorgimento* italià ja havia començat a donar els primers fruits revolucionaris i d'unificació territorial. Per bé que els Estats Pontificis es trobaven sota la protecció de Napoleó III, els austríacs els pressionaven per poder obtenir-los de nou. Un sector de la Romanya anel·lava la independència del Papa amb la intenció de sumar-se a l'engrescador moviment d'unificació. Des de la revista *La Civiltà Catolica* s'alçaren les veus a favor de la legitimitat dels béns temporals del Papa. El seminari de Vic participà unànimement en el suport que es reclamava tot escrivint, el 25/02/1860, una sentida carta de *Protesta de adhesion al Sto. Padre por el Rector, Vice-rector, Profesores y alumnos del Seminario de Vich*⁶⁰. Gràcies a aquesta carta sabem que en el seminari hi havia 262 alumnes que cursaven teologia, 228 que estudiaven filosofia i 901 de llatinitat i d'instrucció primària. En total eren 1391. Al final de la seva labor com a rector del seminari, Puigllat havia elevat considerablement el nombre d'estudiants i treia un bon rendiment de les noves instal·lacions.

El segon fet social que destaquem en el període final del seu rectorat és la viva participació en l'organització de les festes en honor del batalló d'Arapiles. El batalló havia intervingut en la presa de Tetuan per part de les tropes espanyoles, el maig de 1860. I arribava a Vic en destinació de plaça. L'entrada a Vic del batalló d'Arapiles fou un esdeveniment patriòticomilitar que marcà fortament les sensibilitats vigatanes i constituí una festa d'exaltació de la bandera, de la reina i de l'honor espanyol. La generació jove del seminari vigatà –entre ells Jacint Verdaguer i Jaume Collell– viu uns sentiments mesclats entre l'espanyolisme renovador, el naixent catalanisme i el progrés social⁶¹. Les memò-

60. La carta, signada per Puigllat i tot l'estament educatiu, comença amb aquestes paraules: «El Rector, Vice-rector y profesores y alumnos todos, así internos como externos del Seminario Conciliar de la ciudad de Vich en Cataluña, postrados á los sagrados pies de Vuestra Santidad suplica se digne aceptar la manifestacion de su amor filial y firme adhesion á Vuestra augusta Persona y á esa Sede Apostólica, y de los sentimientos de sus afligidos corazones por la negra ingratitud con que un insignificante numero de vuestros desgraciados subditos, favorecidos por manos estrangeras, hollando los mas sagrados derechos, han osado rebelarse y sustraerse de vuestra legitima y paternal autoridad.» (ASV: PRT).

61. La mixtura de sentiments patriòtics en el jove Verdaguer en l'ambient d'exaltació nacional d'aquest període es pot veure en l'estudi de Francesc Codina i Valls *Barcelona, una poesia inèdita de Jacint Verdaguer presentada als jocs florals de 1866*, Anuari Verdaguer 1993-1994, EUMO/Ajuntament de Barcelona, 1995, pàgs. 57-80. Tot comentant la Guerra d'Àfrica, escriu el Canonge Collell: «Pero si econó-

ries de Collell⁶² ens informen que mesos després els mateixos vigatans demanen que el batalló d'Arapiles marxi de la ciutat que tan bé els ha acollit i la causa és la lliure confiança amb què els soldats tracten els ciutadans, donant-se situacions desagradables i conflictives entre els vigatans i la tropa.

La gestió de Puigllat al front del seminari pot ser qualificada d'exemplar per l'alta eficàcia assolida, tant pels aspectes d'infraestructura, pels més estrictament econòmics, pels pedagògics i també pels doctrinals. Aquest èxit rotund tingué per recompensa la Seu de Lleida. Un testimoni qualificat que dona notícia de la bona gestió i del prestigi del seminari de Vic és el nunci Barili, en la carta del 04/05/1868 adreçada al cardenal Mario Mattei. Tot referint-se al ja bisbe de Lleida, Marià Puigllat, escriu: «... è poi esperto nella direzione de' Seminarii, e prende del suo una specialissima cura, perché per molti anni fu Rettore del seminario di Vich, uno de' migliori di Spagna per la disciplina che vi si osserva.» [ASV, AN Madrid, 389, 170].

Bisbe de Lleida (1862-1870): de la vigatanització al Concili

L'estat de ruïna en què quedaren els bisbats després dels greus conflictes de la dècada de 1830-1840 i el concordat entre la Santa Seu i l'Estat espanyol del 1851, tingué conseqüències en la distribució territorial dels bisbats, i com a resultat de tot plegat, una recol·locació de bisbes. El 18/10/1861 la reina va proposar per bisbe de Pamplona Cirilio Uriz, que en aquell moment era bisbe de Lleida. Una setmana més tard, i sembla que a instàncies del Pare Claret, la reina proposà a M. Puigllat per cobrir la plaça de Lleida. La primera notícia ens la dona Puigllat mateix, en la carta d'acceptació del nomenament civil al ministre espanyol de

micament fou desastre la campanya del Riff, la mateixa exaltació patriòtica que produí, feu un efecte moral desvetllador de energies latents y d'ànims renovadores. Si d'aquella ardent refosa del esperit nacional, un govern d'altura se n'hagués sabut aprofitar, l'Espanya certament hauria donat una embranzida en la senda del progrés.» (*Del meu fulminatge*, pàg. 21). A més del testimoni que Jaume Collell dona en l'obra citada, per conèixer els esdeveniments ciutadans de primera mà cal referir-se a la *Relacion de las fiestas en motivo de la toma de Tetuan y de la entrada del batallon de Arapiles en esta ciudad* [Vic] en las que tomó no pequeña parte este Seminario [ASV: FTT]. Extrecc uns paràgrafs: «[Després de l'alcalde] Las demas autoridades repartieron otras [corones] en premio de las victorias conseguidas en África y distribuyendo entre los bravos oficiales y soldados laureles y las poesías leídas y otras que tenia preparadas al M. I. Ayuntamiento y colegio privado...; todo lo que fué coronado con entusiastas vivas á S. M. La Reina, al ejército y á sus caudillos y correspondidos por un pueblo inmenso agrupado en torno de los oficiales y soldados, á quienes abrazaba como hermanos»; «El sábado inmediato [el seminari] si que quiso dar un testimonio de su amor y gratitud al ejército español, celebrando en la iglesia de santo Domingo honras fúnebres á toda orquesta en sufragio de los valientes militares que sucumbieron en esta lucha, sin poder cénfir las coronas que les teníamos reservadas y que justamente se tenían merecidas. Asistieron á dicha funcion el Coronel comandante del batallon con su oficialidad y soldados, como tambien el señor Obispo, todas las autoridades y personas de ambos sexos mas distinguidas, á quienes se habia invitado previamente.

»Ofició el Sr. Canónigo Rector del Seminario don Mariano Puigllat de quien procedió tan laudable y piadoso pensamiento, y se cantó la misa de célebre Lunell, cuyos acentos patéticos unidos á la impresion que causaba la perspectiva grave y severa del Altar mayor, contribuyeron de consumo á fomentar sentimientos de amistad, de religion y patriotismo...»

62. Op. cit., pàgs. 16-17.

«Gracia y Justicia» del 23/11/1861⁶³. Tot el procés de nomenament, preconització i consagració va ser llarg i amb alguna petita dificultat. Quatre dies després de la carta al ministre, Puigllat escriu al nunci Barili tot comunicant-li la notícia del seu nomenament civil. La resposta no es fa esperar, el 6/12/1861 Barili li retreu una irregularitat: el nunci no veu amb prous bons ulls que abans que el papa hagi determinat que Cirilio Uriz deixi Lleida ja s'hagi proposat un nou bisbe. De fet, el problema que apunta Barili és de divulgació d'una possibilitat. En rigor, pensa el nunci, només després que Roma hagi determinat la vacant de Lleida pot ser proposat un nou bisbe⁶⁴. Barili, encara que ho comunica a Puigllat, retreu una falta de tacte del govern espanyol. A més a més, i entre línies, es pot llegir el disgust del nunci per assabentar-se de la notícia pel mateix Puigllat i no pel ministre. La nit del 10 de desembre Puigllat agafa la ploma decidit a renunciar⁶⁵. Sis dies més tard, Barili li respon que no es precipiti en la seva decisió: la irregularitat comesa no té efecte oficial perquè encara no s'ha obert cap procés canònic⁶⁶. El 23 del mateix mes es publica a *La Gaceta de Madrid*, el nomenament i l'acceptació de Puigllat per Lleida. Ara ja es pot començar el procés canònic, que no es clourà fins el dia de la seva consagració, succeïda a la Catedral de Vic el dia de la Mare-dedéu del Pilar del 1862. El gener de 1862 és completament inhàbil per Puigllat: el passa al llit, afectat per una malaltia greu⁶⁷. No pot fer avançar el seu procés. El 24 de febrer delega poders a Josep Bonet Sanz, perquè en nom seu es presenti a la nunciatura i comenci definitivament el procés canònic⁶⁸. Durant el mes de març són cridats com a testimonis el pare Claret, arquebisbe de Trajanopolis; Ramon Vinader, doctor en dret i advocat resident a Madrid; Francesc Campà, metge, i Pere Moret, diputat a Corts. Tots ells ben coneguts de Puigllat i algun, com el cas de Ramon Vinader, exalumne seu. En el consistori secret de 21 de maig, el papa el preconitza⁶⁹. Una setmana més tard, el nunci li tramet oficial-

63. «Esta comunicacion me sorprendió del todo, y tanto mas cuanto ni soñaba se me considerase para dignidad tan elevada y porque confiaba que el Exemo. Sor. Claret impediria el que se me nombrase; y á mas me postró de manera que por tres dias estuve bastante indispuerto.» [ASV, AN Madrid 430, foli 647].

64. «Tuttora non sapevasi, se il S. Padre avrebbe acconsentito a sciogliere il venerabile Prelato di Lerida dal vincolo che lo unisce alla sua Chiesa, e inoltre questa Chiesa non era vacante, condizione indispensabile perchè legittimamente sia provvista di nuovo Pastore.» [ASV, AN Madrid 430, foli 643].

65. «A la menor insinuacion de V.E., que con toda franqueza y sinceridad puede hacerme, con la mayor satisfaccion y prontitud enviaré mi renuncia...» [ASV, AN Madrid 430, foli 644].

66. «... non dobbiamo noi Ministri della Chiesa scegliere il servizio, che più ci aggrada nel travagliare per essa; come soldati ubbidienti e fedeli conviene che andiamo al posto che ci destina...» [ASV, AN Madrid 430, foli 646].

67. «Dios nuestro señor por su infinita bondad y misericordia se dignó visitarme mediante una enfermedad bastante grave que me ha tenido en cama casi todo el mes de enero ultimo; de cuya enfermedad se ha servido restablecerme perfectamente; mas me ha quedado una debilidad grande, de la que por su gracia voy saliendo, recobrando todos los dias nuevas fuerzas.» [Puigllat a Barili, 10/02/1862. ASV, AN Madrid 430, folis 652-653] «... contrajimos una enfermedad tan grave, que se trataba de administrarnos el Sto. Viatico, y los Sres. facultativos temian por nuestra existencia.» [BOEOV, 283, 30/01/1863, pàg. 53].

68. «Estimaré pues de V. E. se sirva entregarle [a José Bonet] cuanto antes lo necesario para poder hacer la profesion de fé ante este Sr. Obispo...» [Puigllat a Barili, 24/02/1862. ASV, AN Madrid 430, pàgs. 654-655].

69. La ressenya de l'acte es troba al BOEOV, 262, pàg. 313. Puigllat ho recorda en la pastoral del 15 de maig de 1867, publicada al BOEDL, 63, pàgs. 233-234.

ment la notícia⁷⁰. Puigllat escriu al papa tot donant-li les gràcies pel seu nomenament i reafirmant-se en l'obediència a Roma⁷¹. El papa li respon amb una carta pontifícia agraint-li l'adhesió i beneint-lo.

La consagració va celebrar-se el dia 12 d'octubre a la seu vigatana, presidida pel bisbe de Vic i els bisbes de Guadalajara (Mèxic) i de Potosí (Bolívia). El seguici l'obria el Capítol vigatà, acompanyat per una bona representació de capellans de la diòcesi i per les autoritats civils. La llarga jornada començà a les 9,15 del matí i acabà al vespre amb una «serenata» de la banda municipal⁷². Des del dia de la consagració fins a final del mes d'octubre, Puigllat es dedicarà a acomiadar-se de les amistats, de les institucions i de la família i posarà al dia els seus successors en els diversos càrrecs. Passarà alguns dies a Barcelona i entrarà a Lleida el diumenge dia 9 de novembre de 1862⁷³.

70. «Punto non tardo di parteciparle si fausta notizia, che oggi ufficialmente ho ricevuta, e di presentarle le mie felicitazioni per l'onorevole attestato de fiducia e di stima, di cui il s. Padre ha privilegiato V.S.I. (...) Prego V.S.I. che, mentre le si consegneranno le Bolle, vada preparando quanto avrà determinato il luogo ed il giorno per riceverla, gradirò che me ne renda consapevole.» [Carta de Barili del 29/05/1862, ASV, AN Madrid 430, foli 668]. Puigllat respon el 27/06/1862: «Ya empiezo á hacer el sacrificio de mi mismo desprendiendome de mi conveniencia y afecto á la habitacion de este Seminario, al que tanto debo y que tanto amaba y abandonando mi país natal para ir á donde se me destina... mas desde que V. E. me ha comunicado oficialmente mi preconizacion estoy un poco abrumado en dejar arreglado lo de este Seminario, disponer lo necesario para Lerida y escoger una porcion de buenos sacerdotes para venir conmigo á trabajar. Preparo tambien lo necesario para mi consagracion, y al tener determinado el lugar y dia de recibirla, lo comunicaré á V. E.» [ASV, AN Madrid 430, foli 661].

71. «... doy á Vuestra Beatitud muchísimas gracias por haberos dignado preconizarme, sin merecerlo, para la iglesia catedral y diócesis de Lérida... ¿De dónde tanta bondad, Santísimo Padre, que os hayáis dignado elevarme á la dignidad episcopal, formidable aun á los mismos Ángeles, á mi que soy el mas pequeño entre los ministros del señor, y sin méritos míos?» el BOEOV del 20/08/1862, núm. 268, publica el text original llatí i la traducció castellana.

72. Dos periòdics de l'època opinen diferent sobre el concert nocturn: «Por la noche fueron invitadas á palacio las autoridades y referidas comisiones para disfrutar de una serenata, que la justamente acreditada banda de música marcial que componen algunos juvenes de esta ciudad dio á su Ilma. frente a dicho palacio, tocando algunas piezas de reconocido mérito con mucho gusto é inteligencia.» [Diario de Barcelona, 14/10/1862. Reproduït a BOEOV, 274, pàg. 191]. «El haber salido de la banda algunas de las principales partes y ser estas sustituidas por otros alumnos menos adelantados, hizo que tal vez estas piezas no fuesen ejecutadas con la afinacion con que otras veces lo hemos oido...» [El Ausonense, 16/10/1862, núm. 155, pàg. 4].

73. «... el domingo, 9 á las diez de la mañana hice mi entrada en esta Ciudad, cual me afectó mucho por ser una continua ovacion ya de parte de este mi amado Ilmo. Cabildo de señores canonicos, ya de parte de todas las autoridades militares y civiles y de todos los ciudadanos feligreses míos. Por cierto que al ver el inmenso gentío que salió fuera de la Ciudad á recibirme y que me acompañó por toda la larga carrera hasta la Santa Iglesia Catedral me enterneció, y casi no sabia como corresponder á las pruebas publicas y vivas que daban de su afecto y buena voluntad á su nuevo pastor.» [Carta de Puigllat a Barili del 11/11/1862, ASV, AN Madrid 430, folis. 665-666]. La seva primera pastoral data del mateix dia nou. El to i les paraules són d'exhortació i d'ideal de conducta: exposa com ha de comportar-se un bon bisbe, les autoritats civils i eclesiàstiques («... si la autoridad eclesiástica marcha estrechamente unida con la civil y militar..., si proceden en todo con armonia, no habrá vicio, no habrá mal que no pueda extirparse, desorden que no pueda corregirse, abuso que no pueda desarraigarse». BOEOV, 285, pàg. 88). Recomanava que els capellans no s'afiliïn als partits polítics i reclama un comportament decorós. «Debemos clamar contra los vicios, contra el desenfreno de las pasiones, contra la inmoralidad de toda clase, contra la irreligion, contra el sensualismo que concentra al hombre en los bienes y goces temporales, haciendole olvidar los eternos, y contra el malentendido socialismo, que destruye hasta la sociedad misma.» (BOEOV, 283, pàg. 60). Finalment, recorda que el cristià, creu, resa, obra i rep i demana que els fidels s'acullin a la protecció de la marededéu.

La característica bàsica dels set anys que està governant el bisbat de Lleida és l'intent de reforma de les institucions lleidatanes tot dotant-les de les característiques que tenien a Vic: és el que hem anomenat la vigatanització de Lleida. La mostra fefaent de la seva intensa activitat són les gairebé trenta-cinc denses pastorals que publica en el BOEDL i el carteig constant amb el nunci. Per bé que s'impliquen mútuament i la divisió és artificiosa, podem distribuir les pastorals en quatre grups: 1) les pròpies de les festivitats de calendari⁷⁴, 2) les doctrinals, 3) les de política civil o eclesiàstica i 4) les de govern del bisbat.

De les doctrinals, podem destacar un esforç continuat per perseguir llibres que considera perniciosos, com ara les novel·les *La jueva errant*, *Els miserables*⁷⁵, els llibres d'A. Dumas, de Rousseau i Voltaire⁷⁶. Així com no dubta gens en sumar-se a la campanya que es fa des dels bisbats per excomunicar a qui compri el llibre d'Antonio Aguayo *Carta a los presbiteros españoles*⁷⁷. A més, posa interès en condemnar la màgia i els posseïts (BOEDL, 20/06/1863, núm. 10), en guardar a tota hora els bons costums i les maneres pròpies del vestir i en mostrar que no n'hi ha prou en instruir, sinó que s'ha d'edificar (BOEDL, 30/05/1868, núm. 82). En l'última pastoral, escrita el 15/11/1869, pocs mesos abans de morir, recorda els temes que a nivell doctrinari marcaren la seva vida: «¿No estais viendo como el hombre embriagado de si mismo y de sus pasiones, cual otro Luzbel, se considera ser Dios, hasta hacerse ateo, racionalista, sensualista y materialista? (...) Ved ahí los frutos de los nuevos predicantes y de tanto folleto, con los que se procura hacernos retrogradar hasta el estado salvaje para vivir como los animales, y por eso se ha rasgado la túnica inconsutil de la Iglesia, roto el velo de la Unidad católica.» I ataca durament els protestants, la llibertat de cultes, les publicacions herètiques i els falsos predicadors (BOEDL, 16/11/1869, núm. 104).

De l'anàlisi de les pastorals sobre política civil i eclesiàstica, i a part de les que es refereixen a «qüestions habituals»⁷⁸, sobresurten dos problemes a tenir ben

74. Destaquen les que escriu contra el carnaval i a favor de la quaresma (09/02/1863; 10/01/1864; 10/02/1865; i el 13/02/1869).

75. «... es muy nociva, perniciosa, é inmoral, pues que no continene una linea que no sea irracional deismo, materialismo grosero, negacion de la moral cristiana, guerra implacable á la Autoridad, condenacion universal contra todos los tribunales de Justicia y absolucion y aplauso y aun coronas de mirto para los criminales, que llenan de escandalo con su iniquidad el mundo, halagando y sobreexcitando las pasiones.» (BOEDL, 20/06/1863, 10, pàg. 348). Aquestes novel·les també foren perseguides per altres bisbes catalans.

76. «De algunos dias á esta parte han sido pasados á domicilio y distribuidos por dos sujetos, al parecer forasteros y bien vestidos, prospectos y entregas de novelas d'Alejandro Dumas entre los vecinos de esta Ciudad, y de temer es tambien que se habrá hecho lo mismo por tales agentes del maligno espíritu en otros lugares de la Diócesis. [...] Asi trabajan los hijos de las tinieblas, nunca cesan, ni perdonan medios, ni trabajos. Asi se prepararon, por medio de una profusa circulacion de libros y folletos, los frutos amargos de trastornos unas revoluciones, que produjeron con ellos los apostoles de Luzbel, un Lutero, un Rousseau, un Voltaire y demás corifeos de la impiedad.» (BOEDL, 20/12/1863, 19, pàg. 660).

77. «... mandamos bajo pena d'excomunion... que todos los que tengan en su poder algun ejemplar del predicho folleto en cualquier idioma y forma que se haya publicado, lo entregue inmediatamente á sus párrocos ó confesores respectivos á los cuales autorizamos para que los inutilicen, en caso de no tener proporcion y seguridad para enviarnoslo.» (20/09/1865, pàg. 477).

78. Com ara poden ser Butlles (12/01/1864; 10/02/1865, BOEDL, pàg. 33), els «Socorros a Filipinas» (11/09/1863, BOEDL, 14), l'obra de la Santa Infància (25/02/1865, BOEDL, pàg. 35) o bé les disposicions pontificies dels dies festius (14/09/1867, BOEDL, pàg. 70).

presentes: 1) la reacció de Puigllat davant la publicació de l'encíclica papal *Quanta cura*, seguida del *Syllabus*; i 2) la seva posició davant la pèrdua dels béns terrenals del papat.

El 8/12/1864 el Papa publica la *Quanta cura* i el *Syllabus*, l'encíclica del segle XIX que ha fet córrer més tinta. L'esbós era força anterior i induït, en part, pel bisbe de Perpinyà Gerbert en la seva carta al Papa *Instruction sur erreurs du temps present*. Per altra part, el mateix Pius IX, en el 1852, havia fet consultes a bisbes i laics sobre els «errors» de la modernitat i havia encarregat l'estudi a la comissió dogmàtica que havia elaborat la butlla relativa a la Immaculada Concepció, però fins el 1860 no començaren els treballs. El 18/03/1861, en la locució *Iamdudum*, el Pontífex dedicà una agra crítica al liberalisme i a la societat moderna. Després d'una trentena de sessions, el febrer de 1862, els teòlegs entregaren un catàleg (*Syllabus*) de proposicions «errònies». Aprofitant la reunió de bisbes a Roma per la beatificació dels màrtirs del Japó, el Papa va fer repartir als bisbes un esborrany confidencial del text per tal de ser esmenat. El document es filtrà a la premsa anticlerical i a algun govern liberal que aixecaren un polseguera considerable. Juntament amb aquesta pressió, s'hi afegia l'influent grup a l'entorn del periòdic francès *Le correspondant* (Montalembert, De Falloux i Ozanam), que pretenien traçar un pont entre el catolicisme i els principis de la revolució. Tot plegat també se sostenia per la posició del clergat i de polítics liberals belgues que veien en el catolicisme una base de la seva constitució democràtica. Al pol contrari, el periòdic francès *L'Univers* proposava idees ultramuntanes a través del seu màxim exponent reaccionari, Louis Veuillot. La lluita entre els dos fronts retardà la publicació de la *Quanta Cura* i del *Syllabus* fins a finals del 1864. La reacció va ser immediata: les posicions aperturistes del grup *Le correspondant* foren segades, el govern francès intentà prohibir la publicació de l'encíclica als bisbes. També ho intentà el govern espanyol.

El ministre de «Gracia y Justicia», Lorenzo Arrazola, envia una carta a Puigllat demanant-li que no la publiqui en el BOEDL, sota l'excusa que Roma no l'ha enviada oficialment a Madrid i per tant l'autenticitat pot ser qüestionable⁷⁹. Puigllat es troba entre l'espasa i la paret: per un cantó vol publicar-la i per l'altre vol fer el favor al ministre. Resol que, atès que per altres mitjans de comunicació l'encíclica ja és publicada, el ministre treballa en va, però que perquè es vegi la bona intenció, parará la publicació durant un temps prudencial i ho consultarà al nunci⁸⁰. Puigllat envia al nunci una còpia de la carta del ministre, juntament amb

79. «Detenga V. pues la publicacion del antedicho documento, mientras V. [y] yo nos ponemos de acuerdo; y yo aseguro á V. que puede ir, y vá de seguro en ello, un insigne servicio en favor de intereses altísimos, que todos deseamos y debemos salvar; un modo eficaz y cierto de prevenir imponentes complicaciones, que no pueden ceder sinó en lamentable daño de la Iglesia y del Estado.» [16/01/1865. ASV, AN Madrid, 366, foli 554].

80. «Mi respetable Sor. Ministro: Acabo de recibir su estimada confidencial del 14 [sic] del actual, motivada por la polvoreda levantada en mal hora por la prensa sobre la veneranda Enciclica de Su Santidad.

»Veo y siento vivamente, que la prensa revolucionaria y la inoportuna interpelacion de alguno mueva y ponga en conflicto al Gobierno Católico de S.M. y a V. en especial como Ministro bien intencionado, que por cierto no lo merecen.

una còpia de la resposta de Puigllat al ministre. Amb to cordial i contundent, Barili li contesta que ja no s'hauria trobat amb aquest problema si hagués publicat l'encíclica amb més rapidesa. Per altre cantó, argumenta Barili, és una indiscreció fer saber al ministre que consultarà el problema amb el nunci ja que es tracta d'una determinació de consciència que ha de prendre ell sol⁸¹.

Davant la postura del nunci, Puigllat s'adona que ha de decidir-se de forma ràpida i encertada: pràcticament el mateix dia que rep la carta del nunci escriu taxativament al ministre tot dient-li que no hi ha ordres de Roma i que, vistes les circumstàncies, seguirà endavant amb la publicació de l'encíclica⁸². Per mostrar com ha solucionat el mal pas, envia al nunci una còpia de la carta que ha adreçat al ministre i hi acompanya la pastoral que Puigllat havia publicat el BOEDL el dia anterior. És la primera de les dues que dedicarà a la *Quanta Cura* i al *Syllabus*. És d'expressió contundent i fidel al contingut papal: «...recibimos ese grandioso documento Pontificio; esa sabia, y energica Encíclica, inspirada por el espíritu divino á su Vicario en la tierra...»⁸³. Tot plegat, resposta al ministre i pastoral, plau al nunci. Barili li aplaudeix la pastoral tot dient-li: «...non dubito sarà stata accolta con ossequio e soddisfazione in tutta la Diocesi. Però forse il Ministerio non ne sarà contento.»⁸⁴

«La licencia y no la libertad verdadera y el desborde de algunos años á ésta parte de la prensa revolucionaria, que está infiltrando el socialismo por todas partes, hasta en algunos pueblos de ésta Diócesis, que estan malos en esta parte, es, a mi modo de ver la causa de ese conflicto y que parece dispuesta á mover cuantos pueda para hacer cruda guerra á cuantos Gobiernos racionales haya para derribarlos hasta lograr el que ella pretende, y con esto introducir la confusion y el desquiciamiento, nõ de la Religion solo, que para ella es nada, sino tambien de la sociedad misma. Se respeta demasiado á la revolucion, se la quiere dirigir, y ésta vendrá dia, si Dios no lo remedia, que devorará a los que la respetan y la pretenden dirigir.» [18/01/1865, ASV, AN Madrid, 366, folis 552-553].

81. «Però credo sarebbe stato prudente di non dirgli, que V.S.I. a me diriggeva per porsi meco d'accordo. La mia situazione è molto delicata verso i Prelati e più ancora verso il Governo. (...) E se V.S.I. mi domanda che fare?; le soggiungo, que la pubblicazione eseguita del modo, che si adoperò en Barcellona ed altri luoghi...» [21/01/1865, ASV, AN Madrid, 366, foli 558].

82. «Mi muy apreciable Sor. Ministro: mi venerado Sor. Nuncio me contextó, que no tiene instrucciones del Sto. Padre acerca de la Encíclica remitida directamente por su Santidad á todos los Obispos, y por consiguiente queda en mi conciencia y discrecion lo que con respecto de ella deba yo hacer.

«Mi Sor. Metropolitano y hermanos sufraganeos y los demás Sores. Arzobispos y Obispos la han publicada, y los hechos han precipitado la cosa y la han colocado á un punto, que mi conciencia y mis deberes sagrados no me permiten detenerme mas.» [24/01/1865, ASV, AN Madrid, 366, foli 561].

83. Pàg. 36 del BOEDL del 23/01/1865. La interpretació de l'encíclica que fa Puigllat s'acosta a les posicions del grup de Louis Veuillot. Vegeu el següent comentari: «El presente siglo, que se llama feliz y se titula de las luces y de la ilustracion, pero que en realidad segun la experiencia y segun el mismo diccionario democratico es el siglo infeliz y de las tinieblas: el siglo lleno de licencia y sin libertad: el siglo presente en que el cesarismo pretende renacer, y tantos heroes van estrechando y reduciendo con sus palabras hipocritas á un pequeño circulo, y usurpando y destruyendo el Pontificado temporal... para destruir el Pontificado espiritual del Vicario de Jesucristo...: el siglo del panteismo y del racionalismo deificando la miserable y debil razon humana... el siglo ¡horroriza! el siglo por lo mismo de la negacion de Dios, y por consecuencia, de la justicia, de la verdad, del orden y de la paz: el siglo del malestar, del transtorno y de la anarquia de las ideas y de los entendimientos: el siglo del indiferentismo y de la falsa política: el siglo de la tendencia al socialismo y al desquiciamiento de la sociedad...» (pàg. 35).

84. ASV AN, Madrid, 366, foli 602. Puigllat respon a aquesta afirmació: «Si el hombre no queda satisfecho: ¿Qué haré yo? No es culpa mia, debo atender primero á mi deber con Dios que con el hombre, *maledictus homo qui confudit in homine*, dice el espíritu de Dios.» [ASV AN, Madrid, 366, foli 604].

Però la pastoral de Puigllat que comenta *in extenso* el contingut de l'encíclica és la publicada en el BOEDL del 26/04/1865. Aquí es revela contra la secularització de la societat moderna i la creença que per sí sol l'home civil pot assolir el bé i una recta consciència. Seguint l'encíclica ataca al naturalisme, l'ateisme i el racionalisme⁸⁵. Entén que la raó és la llum que fa descobrir els deures humans i la veritat, una raó que té per drets la idea, l'experiència i la necessitat d'autoritat. Des d'aquesta tessitura, ataca Kant, Fichte, Schelling, Hegel i Krause⁸⁶; refuta el comunisme i el socialisme, no admet el progrés en religió i rebat els filòsofs del seu temps⁸⁷. Emparat amb la doctrina de sant Tomàs, defensa una sola religió, l'estat perfecte de l'església i la divinitat del poder civil i religions⁸⁸.

L'encíclica *Quanta Cura* i el *Syllabus* es publiquen quan el procés d'unificació d'Itàlia, amb la consegüent pèrdua dels territoris papals, ja ha començat. Puigllat, com a home del seu temps i de la seva posició, és un defensor aferrisat del poder temporal del Papa. Ja hem vist com, essent rector del seminari de Vic, reacciona contundentment contra els primers moviments socials que anticipen la pèrdua de territoris papals. Com a bisbe de Lleida, publicarà diverses pastorals i cartes en les quals traslluirà les seves posicions provaticanistes⁸⁹.

Ni que sigui apuntar-ho, no podem obviar una decisió política que deixa endevenir el tremp del bisbe Puigllat. A principis de l'estiu del 1869, la guerrilla carlista tingué una florida prou destacada com per posar nerviós el govern. En aquest alçament també hi participaren sacerdots guerrillers. Un cop dominada la insurrecció, el ministre de «Gracia y Justicia» Ruiz Zorrilla aprovà un decret (5/08/1869) destinat als bisbes on els ordenava que fessin saber els noms

85. «Con este error tan perverso los maestros de la iniquidad niegan el orden sobrenatural, y por consecuencia afirman que la Religion revelada por el mismo Dios no tiene influencia alguna saludable en la sociedad humana... Negadas la revelacion divina y la existencia de Dios, ved ahí el ateísmo. Negada la fe divina, ved ahí el racionalismo.» (pàgs. 211-212).

86. «Si aceptasen al hombre todo entero, como él es, con sus diversas facultades; si aceptasen al hombre con su vista intelectual y pura, con su fuerza experimental y sensible, con su íntima é invencible necesidad de las verdades divinas y reveladas; entonces tendrian al hombre entero, tendrian la verdadera naturaleza del alma, y los verdaderos derechos de la razon. Mas no es esto lo que hacen; toman una facultad sola, una parte, una fuerza del hombre, y en ella colocan toda la razon y toda la filosofa. Así es que no aceptando mas que idea pura, se abisman en el golfo de las abstracciones...» (pàg. 217).

87. «Los filosofos del dia, ciegos en la oscura noche de sus absurdas y contradictorias teorías, han echado mano a todo.» (pàg. 256).

88. «Dos poderes estableció Dios para gobernar los hombres: la autoridad sagrada de los Pontífices, y la de los Reyes, ó sea emperadores, Presidentes, Gefes de gobierno: la una y la otra proceden de Dios, de quien emanan todo poder bien ordenado sobre la tierra.» (pàg. 248).

89. Les més destacades són: La carta a la Reina tot recomanant-li que no reconegui el nou regne d'Itàlia (BOEDL, Agost de 1865, núm. 40). La pastoral escrita el 21/11/1866, on decreta dos mesos de «rogativas» d'intercessió pel Papa amb les oracions *pro Papa* i *contra persecutores Ecclesiae*. La del 18/01/1867 on després d'afirmar que el Papa regna diferent de com ho fa un rei, diu: «Era pues necesario para la omnímoda libertad é independencia del Vicario de Jesucristo una garantía, y esta garantía no podia ser otra que la soberanía temporal. Porque, como en la sociedad no hay ni puede haber otros estados, que el de súbditos, ó el de soberanos, convenia, que el Pontífice, no pudiendo ni debiendo ser súbdito, fuese soberano...» (35), i ataca els protestants tot culpant-los de ser els primers que es varen alçar contra Roma, i ara ho fa Garibaldi. La «qüestió romana» s'anirà repetint en les pastorals de Puigllat, com ara l'escrita el 2/11/1867 (exhortació a l'oració pels fets a Roma contra el Papa. BOEDL, núm. 73), la del 9/11/1867 (id. BOEDL, 74) o la del 26/05/1869 (Pastoral contra la «blasfèmia» que s'ha donat a Roma, BOEDL, 96).

d'aquells sacerdots que havien deixat les seves obligacions pastorals i s'havien allistat en el bàndol carlí. A més els recomanava la predicació de l'obediència política al govern. Dels 56 bisbes i arquebisbes espanyols que van rebre el decret, el 73% respongueren amb les llistes i les recomanacions del govern. Puigllat es troba amb la minoria de bisbes que es va negar a facilitar la informació, cosa que els valgué la reprovació de les Corts i, alguns, arribaren a la fiscalia⁹⁰.

Tot analitzant les pastorals sobre el govern de la diòcesi destaquem per sobre de totes les disposicions les que fan referència al seminari: «el es la niña de nuestro ojo, el se lleva y llevará nuestra predileccion, y tanto mas, cuanto Nos somos hijo de Seminario.»⁹¹ Bàsicament, el model de seminari que Puigllat aplica a Lleida és el seminari de Vic. El bisbe vigatà Corcuera n'havia determinat la forma bàsica d'estudi, de pràctiques pietoses i de disciplina, Puigllat l'havia portat, com hem vist, a la pràctica amb un èxit excel·lent, sobretot si ens atenim a l'economia, a la infraestructura i a la quantitat d'alumnes⁹². A més de dictar per Lleida els llibres de text que havia publicat a Vic des del seminari –com ara el de matemàtiques de Tomàs Bret, els llibres d'història i les obres de Gervasi Costa– també determina que els alumnes es vesteixin com els estudiants vigatans. L'ideal de seminari de Puigllat és el que ell havia ajudat a construir durant tants anys a Vic.

Però es topà amb resistències declarades des de dintre la mateixa institució que volia reformar. Mig any després d'haver entrat a la Seu de Lleida, escriu al nunci tot exposant-li un problema greu amb uns sacerdots, i li diu: «...mas me valia no haber venido á esta... Necesito mucha gracia del Señor, porque esto está malo. No extrañe V.E. que cargue el Seminario, porque de este ha salido el mal, y ahora debe salir el bien.» (ASV, AN Madrid, 453,675)⁹³. Puigllat dedicarà molts esforços a una de les reformes que considerava prioritària: el seminari. Reformar aquell establi-

90. Més informació de l'incident a V. Cárcel, *Iglesia y revolución en España (1868-1874)*, Eunsa, Pamplona, 1979, pàgs. 493-502. Sabem poc de la situació del bisbat de Lleida en la revolució de 1868. Tenim notícia prou clara de l'ambient revolucionari per la carta del 21/10/1868 de Puigllat al nunci Franchi: «... malos tiempos atravesamos, Dios se apiade de nosotros. La Junta revª. de esta ha mandado el derribo de la parroquia de S. Juan de esta Ciudad, y ayer mandó suspender los estudios filosoficos de mi Semº. hasta que el Gobierno provisional resuelva la supresion de los sem.os que le ha pedido. Me atraviesan el alma. Nada sé de mis hermanos, ni que hacen, ni que piensan sobre la disposicion reciente sobre Monjas. No sé que hacer ni donde acudir para detener ese torrente devastador.» [ASV AN, Madrid, 465, 395]. Un segon testimoni es troba en la consulta del 4/11/1868 de Puigllat al nunci sobre el comportament que ha de tenir si el governador civil compleix la llei d'abolició dels convents de monges [ASV AN, Madrid, 462, foli 8].

91. BOEDL, de 20/05/1863, núm. 9, foli 256. Aquesta llarga i determinant pastoral a més del Butlletí es publicà a part, sota el títol *Carta y reglamento que el Ilmo. Sr. Obispo de Lérida dirige a su seminario conciliar para la ejecucion del plan de estudios aprobado para los seminarios de España*. Imp. de Corominas, Lérida, 1863.

92. L'estudi de Vicente Cárcel Orti, *Iglesia y revolucion en España (1867-1874)*, Eunsa, Pamplona, 1979, mostra com entre el 1853 i el 1867 el seminari de Vic era el que tenia més alumnes d'Espanya, gairebé el doble que el de Barcelona i deu vegades més que el de Tudela. La mitjana de les dades d'alumnes que dona V. Cárcel per Vic és pràcticament de 1.100 cada any (cf. pàg. 515). El pare Claret (*Miscelánea interesante*, Madrid, 1865) assigna al seminari de Vic, 1.129 alumnes, només sobrepassat pel de València amb 1.160 alumnes (pàgs. 70-71).

93. «Approvo moltissimo il suo proposito di porre speciale premura nella disciplina del Seminario; di là certamente deve uscire il bene, come dice V.S.I.; ma se non vi si avvezzano i giovani chierici ad una vita veramente eccl.a, il male sempre più si propagherà.» (Barili a Puigllat, 21/06/1863, ASV AN Madrid, 453, foli 676).

ment significava, a la pràctica, fer-hi una revolució, que passava per ampliar i modernitzar les instal·lacions, i, el més delicat, canviar bona part de la plantilla de professors i de catedràtics. Quan portava cinc anys de treball davant la diòcesi de Lleida, Puigllat fa un informe al nunci on s'explicita que la gran dificultat per tirar endavant el seu projecte és el problema del personal⁹⁴. En aquest aspecte, el pla de Puigllat és posar davant les càtedres de més responsabilitat a professors que ell s'havia emportat del seminari de Vic⁹⁵, com ara Josep Tañà, i anar preparant alguns professors joves, generalment exalumnes, que els poguessin substituir. Quan els professors vigatants deixaven la càtedra, desplaçaven un vell professor o catedràtic lleidatà –que se'l destinava a altres feines diocesanes–. Si pel que fa als aspectes pedagògics el pla de Puigllat pot ser qualificat d'una viganització del seminari, no és menys cert que l'aspecte d'organització i conreu de la pietat en la mateixa institució reforça la presència del model vigatà. En aquest sentit cal destacar els esforços continuats de Puigllat per obtenir de Roma la «Congregación de la Purísima y del Joven San Luis Gonzaga», de fort arrelament entre els seminaristes de Vic. Ja sabem que, a Vic, el certificat d'assistència de la congregació era un mèrit i un requisit per l'ordenació. Puigllat implanta la «Congregación» en la reforma del seminari de Lleida, tot i que el reconeixement d'aquesta nova institució per part de Roma es farà esperar fins al 1865.

Entre altres qüestions que Puigllat abordà en el govern de la diòcesi de Lleida, i que aquí només esmentem, hi ha la recomanació d'Antoni Jordà per bisbe de Vic⁹⁶, la incorporació de l'arxiprestat d'Àger i la visita pastoral que realitzà entre el 1865 i el 1866.

94. «Ha de saber V^a Ema. que el Rdo. José Xifre... ne instruyó del estado fatal del mismo Sem^o., ... Al llegar á esta vi practicamente, que tenia razon el Sr. Xifré, y tambien el Sr. Obispo difunto Palau, que me lo decia, pues vi que su estado aun era peor, y bastante decir que hasta en los internos habia el mal galico, puesto que por las noches salian é iban al teatro, á los cafés, etc. etc. La culpa era de los Superiores y Catedraticos que no vigilaban...

»Nada innové en el Sem^o. en el primer año. En el segundo dí mi arreglo, puse de Catedraticos cuatro de mis familiares para asignaturas que no se enseñaban en este Seminario... Despaché los alumnos malos asi internos como externos, de los cuales al cabo de un mes ya se casaron algunos, puse ejercicios al principio del curso, en medio y fin del mismo presidiendolos yo mismo...

»El Rector canonico no estaba acostumbrado á la oracion por mañana y noche, y esto y por pesarle el nuevo arreglo renunció al rectorado, y me quedé de Rector... El Rector renunciante y los eclesiasticos puestos por este empezaron á hacerme una guerra sorda, haciendo correr unas mentiras y unas calumnias terribles contra el obispo y contra sus disposiciones. Con estos hizo coro el que fué Vicario Capitular por haberme llevado uno de Vicario Genl. de Barcelona y no haberle nombrado á el. Se unieron a éstos tres jovenes eclesiasticos de esta... porque todos querian ser secretarios, mayordomos, etc.» [6/04/1868. ASV, AN Madrid, 389, folis 231-214].

95. «Si no me hubiera llevado del Seminario de Vich para familiares míos cuatro Eclesiasticos que escogí de entre los internos de aquel Seminario que habia tenido bajo mi direccion, no habria podido reformar este Seminario, ni habria podido hacer en la Diocesis cosa que se valiera algo.» [Puigllat a Barili, 8/03/1868. ASV, AN Madrid, 389, foli 218].

96. Jordà era l'home de més confiança de Puigllat. «... es mi director espiritual y el unico de este Cabildo de mi confianza... de suerte, que, si se me saca de esta, no me queda individuo alguno de este Cabildo de quien yo pueda esperar algo porque son bastante apaticos los demas.» [Carta reservada de Puigllat a Barili, 30/05/1865. ASV, AN Madrid, 430, foli 1067]. Poques línies més avall Puigllat s'insinua pel càrrec: «Si no fuera, que no deseo otra cosa que la voluntad de Dios y morir haciendola, diria que se me sacase de esta...» [id.]. Més correspondència a ASV, AN, Madrid, 430, 1063 i 1067. El Pare Claret també havia intervingut en el procés de proposta de Jordà: cf. *Epistolario Claretiano II (1859-1870)*, Cocala, Madrid, 1970, pàgs. 889-889.

L'últim acte de Puigllat com a bisbe és la participació en el Concili Vaticà I. Des de les pàgines del BOEDL l'havia preparat amb dues pastorals denses i fetes llegir des de la trona *inter misarum solemnias*. Especialment en l'última, *Pastoral de despido para el Concilio Vaticano* del 15/11/1869, Puigllat es mostra com un bon exponent del catolicisme de la segona meitat del segle XIX, extremadament conservador, tancat a qualsevol forma de liberalisme i defensor a tothora de les estructures cristianes de la societat amb la finalitat d'obtenir l'expansió de l'església i la salvació d'un món temporal que ja era perdut.

Dicta testament en la notaria de Manuel Mestre el 17/11/1869 i marxa a Roma a finals de novembre. S'instal·la en el convent dels Pares Mercedaris de Sant Adrià, on també s'hi hostatja el Pare Claret. El Concili s'inicià el vuit de desembre, però la intervenció de Puigllat va ser ben escassa: tot just acabat d'arribar emmalaltí⁹⁷. El seu estat de salut no el deixà participar gaire en les comissions d'estudi i de treball. Tingué temps de signar, el dia 1/01/1870, la sentida protesta *Exposicion de los Prelados españoles residentes en Roma á las Cortes constituyentes* provocada pel projecte de matrimoni civil que plantejava el govern espanyol (cf. BOEOB, 627, 17-21) i de ser rebut en audiència pel papa⁹⁸. De forma sobtada, la malaltia s'agreujà i sense tenir temps de rebre el viàtic morí la matinada del tres de febrer. Els funerals es feren el dia cinc, a la parròquia de Sant Vicenç i de Sant Anastasi, amb una notable concurrència de personalitats eclesiàstiques i civils⁹⁹. Tot esperant la repatriació del cos i el seu enterrament definitiu a la Catedral de Lleida –tal i com havia deixat escrit en el testament–, el sepultaren al convent dels Pares Mercedaris.

Obra

El P. Ignasi Casanovas escriu en la seva vida de Balmes: «Entre els papers del Dr. Puigllat hi ha un tractadet manuscrit sobre Déu, d'una modernitat ben remar-

97. El bisbe de Vic, Antoni Jordà ho relata així: «... a pocos días de nuestro arribo, el Señor dignó visitarnos con una tribulación. Casi á un mismo tiempo nos acometió una enfermedad no solo al Ilmo. Sr. Puigllat, sino también á vuestro Prelado, con todos los individuos de nuestras respectivas familias, que viviamos juntos. No os recordaremos la sensible pérdida del Ilmo. Se. Obispo de Lérida que había sido nuestro Prelado y nos había consagrado por cuyo motivo nos unian con este hermano conprovincial lazos de la mas tierna amistad.» [BOEOV, 10/08/1870, 611, pàg. 50].

98. Josep Tañà, acompanyant de Puigllat a Roma, descriu, el 2/02/1870, a Josep Casals l'audiència: «Anteayer tuvo su Sria. Ilma. Una audiencia con el Papa..., abiéndose dignado Su Santidad distinguir tanto á nuestro Prelado que pasamos delante de seis obispos que se hallaban en la antecámara y del Senado Romano... Dijo textualmente Su Santidad: *porque aprecio mucho á mi hermano el Obispo de Lérida quiero hacerle un regalo*, y entrose en un retrete particular del cual salió con una cajita en la mano... dentro del cual hay entallada en marfil y rodeada de una guirnalda de plata una imagen de la Purísima Concepcion, que es de lo mas esquisito y acabado que ha trabajado el arte. Al recibirla el Sr. Obispo de manos de Su Santidad dijo: *es mi patrona*, y respondió Su Santidad: *y tambien la mia*. Enseguida entregó á nosotros una medalla de plata de la Virgen, diciéndonos entretanto: *cuidad bien al señor Obispo*.» [BOEDL, 10/02/1870, 108, pàg. 39].

99. Tañà escriu a Casals el 5/2/1870: «Mayor ha sido la concurrencia á los divinos officios que en sufragio de su alma y en presencia del feretro se han celebrado hoy en la mencionada Iglesia. Han asistido tres Cardenales y dos cientos obispos que rodeaban vestidos de manteles el féretro en medio de la Iglesia.» [La carta la reproducix el periòdic *La Voz de Lérida Católica*, pàg. 4].

cable. Hi ha també una traducció d'*El Progreso, Diálogo filosófico de Mateo Liberatore, de la Compañía de Jesús, 1846* (vol. 1, 57)¹⁰⁰. La lectura d'aquests tractats, avui perduts, ens serien claus per saber si Puigllat n'era l'autor o bé els custodiava. Sigui com sigui, el fet és que Puigllat mentre va tenir càrrec en la direcció del seminari de Vic va prendre com a objectiu la publicació de textos útils als estudiants. Igual que Gervasi Costa, no va escriure obra d'autor, com si que ho va fer el seu amic Balmes, sinó de professor. Aquest fet, al seminari, significava un servei a la institució i no se signava l'obra. A molt estirar, s'hi deixaven les inicials. Per això és tan difícil detectar l'obra escrita publicada. Ja n'hem fet referència quan hem parlat de l'impuls editorial de Puigllat en el seminari de Vic. Ara, aquí, i donant per considerades les pastorals, farem referència als llibres publicats de Puigllat¹⁰¹.

1.- *Breu Catecisme de Doctrina Religiosa y Católica que un pare desitjós de la salut espiritual de sa familia dona als seus fills. Extret del periodich de Madrid titulat La Voz de la Religion, y traduhit al catalá. Vich: impres per Felip Tolosa, y reimpres per I. Valls, any 1841.* [23 pàgs. de 10,5 x 17cm.] Obra que si bé sembla destinada als infants que s'inicien en el catecisme vol combatre de forma popular l'influx del protestantisme¹⁰² i el poder polític del liberalisme¹⁰³. Consta de quatre capítols presentats sota forma de breus qüestions amb preguntes i respostes simples: «Sobre la Iglesia y son govern» (pàgs. 3-12), «Dels sants Sacraments» (pàgs. 12-13), «De las Santas Imatges y de las Indulgencias» (pàgs. 13-15) i «De la Sagrada Escritura y de las lleys de la Iglesia» (pàgs. 15-23). Puigllat no és l'autor del text, sinó que juntament amb Marià Aguilar és el traductor al català, el curador i el divulgador de l'obra.

100. I una mica més enllà: «En la Biblioteca del Seminari hi ha un volum *De Locis Theologicis* escrit pel Dr. Puigllat, estudiant, i dictat per A. Oms i J. Soler *pro anno 1825*.» (Vol., 1, 66, nota 7). Avui aquest llibre es troba a l'Arxiu Episcopal de Vic juntament amb altres llibres d'apunts d'estudiants del seminari de Vic. En aquest cas, el professor era Jaume Soler, que el curs 1825-1826 impartia teologia tot comentant i fent copiar el *Tractatus de Locis Theologicis* de A. Oms.

101. F. d'Assís Aguilar, en els *Apuntes Biograficos* escriu de Puigllat: «Redactó el *Boletín eclesiástico de Vich* en los primeros tiempos de su publicación, insertando algunos artículos que llamaron la atención por la solidez del argumento y la claridad de la expresión. (...) Pensaba también reproducir por medio de la imprenta la excelente obra de P. Silvio, que se ha hecho ya muy rara.» Es refereix a l'obra de Francisco Silvio (1581-1649) *Commentarii in «Summam» Sancti Thomae*, Duaci, 1620-1635. Segueix Aguilar: «En este mismo año de 1862 comenzó a publicar una colección de los folletos y artículos de periódicos más interesantes salidos á luz en favor de la Santa Sede con motivo del famoso folleto intitulada: *Francia, Roma é Italia*, para hacer asequible á todos y señaladamente á sus queridos estudiantes la adquisición de aquellas publicaciones.» (pàg. 310).

102. «Per desgracia, fills meus, en nostres temps los deixebles del protestantisme desde Inglaterra se escampan per las demás naciones, en las que se esforsan y procuran sedhuir als fidels incautos. Així, peraque tots tingau á prevenció reglas de conducta religiosa y católica á que atenirvos sens desviarvos un punt, vos dono las següents.» (pàg. 3). «En Inglaterra no hi ha religió fixa, cada hu té la que vol, y la deixa y muda tots los días, que es lo mateix que no tenir Religió.» (pàgs. 4-5).

103. S'insisteix en què el poder, ja sigui civil o religiós, sempre és donat per Déu i, per tant, les disposicions civils sempre han d'estar d'acord amb les eclesiàstiques. Es nega el poder del govern en les eleccions de les autoritats eclesiàstiques. Per aquests motius, va ser denunciat i persèguït. L'alcalde de Vic va dictar-ne la prohibició i el segrest del catecisme. El fiscal demanava per Puigllat i Aguilar sis anys d'exili. Puigllat i Aguilar demanen ajut al seu amic Jaume Balmes qui des de Barcelona fa les gestions oportunes per neutralitzar el procés (cf. I. CASANOVES, II, pàg. 88 i II, pàg. 176).

2.— *Nova collectio continens formas benedictionum frequentiores et ad usum magis necessarias, necnon modum applicandi indulgentias, quibus fidelium pietati satis fieri possit. Opus parochis cæterisque sacerdotibus perutile, coordinatum ab D.M.P.P.C.P.R. Vici: ex typographia Josephi Trullas. 1844.* [451 pàgs. de 11,5 x 18,5 cm.]. Recopilació d'unes 250 formes de benedicció més usuals. Obra dividida en nou títols: «De variis benedictionibus rerum non rationabilium» (de l'aigua, el salpàs, d'una casa, del safrà, del mar, d'una barca...), «De benedictionibus animalium» (benedicció dels animals per St. Antoni, dels animals malalts, dels d'estables i de peu rodó, dels ocells i peixos, contra llagostes i cucs perjudicials), «De benedictionibus, agrorum, vinearum, arborum et seminum», «De benedictionibus esculentorum, et poculentorum» (de la carn, la llet, la mel, el pa, la fruita, els ous...), «De variis benedictionibus communis» (de terres plantades, medecines, begudes, de les coses que no tenen una benedicció especial...), «De benedictionibus rationabilium» (dels infants i els seus atuellis, dels esposos, de les dones infèrtils, de les embarassades, dels exèrcits...), «De benedictionibus Ecclesie, Oratorii, et Cœmeteri, de ipsorum reconciliatione, et de benedictione signi vel campanæ», «De benedictionibus indumentorum Sacerdotalium et imaginum», «De benedictionibus Scapularium, de formulis admittendi in confraternitates et emittendi professionem, atque de applicatione indulgen. in art. mortis constitutis» i dos apèndixs per encabir-hi aquelles benediccions o exhortacions que no han trobat cabuda en els títols esmentats (exorcismes contra dimonis i mals esperits, contra les tempestats...).

3.— *Elementos de geografia para uso de los alumnos del Seminario Conciliar de Vich.* Coneixem el «cuaderno 2º» de la segona edició, editada a Vic per Lluçia Anglada el 1852 (284 pàgs. de 10 x 15 cm.); la tercera edició, de 1857 i impresa a Vic pels germans Soler (198 pàgs. de 10 x 15 cm.). La quarta edició, també impresa a Vic als tallers de Ramon Anglada el 1875, ja és una adaptació de L[luís] S[uañia] i C[astellet]. Falta conèixer la data de la primera edició i el contingut exacte del primer quadern. En línies generals podem dir que el quadern segon de l'edició de 1852 correspon a la segona part de l'edició de 1857. D'aquí es pot deduir que el primer quadern de l'edició de 1852 podria correspondre's a la primera part de l'edició de 1857. Entre la part coneguda de la segona edició i la segona part de la tercera hi ha diferències de redacció i de supressió o ampliació d'alguns fragments. Les dues tenen el mateix estil literari i pedagògic: es formulen preguntes breus i es responen amb poques línies i afirmacions simples. Per tot plegat, ens sembla suficient fer un repàs sumari a l'índex de la tercera edició. El cos del llibre està distribuït al llarg de 23 lliçons i un apèndix que va des de la 24 a la 92. Es comença amb nocions de geometria (lliçons 1-5), d'astronomia (6-7), la divisió física i l'atmosfera i els seus fenòmens (8-13), les aigües (14-16), terrenys i fenòmens orogràfics (17-20), climes i distribució de plantes, animals i persones (21-23). La segona part —«Apéndice á la geografia. Globos, mapas y su uso» tracta de l'home en societat, les societats i les llengües i les formes de govern (24-26), la divisió física i política d'Europa (27-48), d'Àsia (49-58), d'Àfrica (59-68), d'Amèrica (69-85), d'Oceania (86-89) i acaba l'obra amb elements de cronologia (91-92).

NOVA COLLECTIO

CONTINENS

FORMAS BENEDICTIONUM FREQUENTIORES
ET AD USUM MAGIS NECESSARIAS, NECTON MODUM APPLICANDI
INDULGENTIAS, QUIBUS FIDELIUM PIETATI
SATIS FIERI POSSIT.

OPUS

PAROCHIS CATERISQUE SACERDOTIBUS PERUTILE,

coordinatum

A B

D. M. P. P. C. P. R.

SUPERIORUM PERMISSU.

VICI:

EX TYPOGRAPHIA JOSEPHI TRULLÁS.

1844.

ELEMENTOS

DE GEOGRAFIA

PARA USO DE LOS ALUMNOS
DEL
SEMINARIO CONCILIAIR DE VICH.

GUADERNO 2.º

SEGUNDA EDICION.

CON LICENCIA.

VICH:

IMPRENTA Y LIBRERIA DE LUCIANO ANGLADA,
plaza mayor. 1838.

BREU CATECISME

DE

DOCTRINA RELIGIOSA

Y CATÓLICA

QUE UN PARE DESITJÓ DE LA
SALUT ESPÍRITUAL DE SA FA-
MILIA D'ONA ALSSEUS TILLS.

*Extret del periodich de Ma-
drid titulat la voz de la Reli-
gion, y traduhit al catalá.*

VICI:

Impres per Felip Tolosa, y
reimpres per I. Valls,
any 1844.

FORMALIS EXPLICATIO

SUMMÆ THEOLOGICÆ

S. THEOPH. AQUINÆNIS

DOCTORIS ANGELICI.

QUA OMNIA ARGUMENTA, ET RATIONES, QUÆ IN SINGULIS ARTICULIS TRACTANTUR,
NON MODICA CLARITATE FORMANTUR, ET EXPLICANTUR, ARGUMENTORUMQUE,
RESPONSIONES EXPLICATÆ AD IPSORUM PARTES APTE ACCOMMODANTUR.

AUCTORE

Fr. Hieronimo de Medicis à Comerino,

SAC. THEOLOG. MAG. ORD. PRÆED.

ET MANTUR, CONTRA HERETICAR PRÆVARIATIONEM GENERALI INQ.

TOMUS PRIMUS

Continens Primam Partem Summæ.

VICI:

Superiorum Permissu.

APUD SOLER FRATRES, TYPOG. EDIT.

1858.

4.- *Formalis explicatio summæ theologicæ S. Thomæ Aquinatis Doctoris Angelici. Qua omnia argumenta, et rationes, quæ in singulis articulis tractantur, non modica claritate formantur, et explicantur, argumentorumque, responsiones explicatæ ad ipsorum partes apte accommodantur.* Auctore Fr. Hieronimo de Médicis à Camerino. Vic, Soler Hermanos, 1858-1862. Aquesta publicació en forma silogística de la *Summa* de sant Tomàs és el llibre de més volum que ha sortit mai de les editorials vigatanes: són un total de 7.056 pàgines repartides en onze grossos volums de 15'5 x 23 cm. És l'edició més important que realitzà Puigllat. És la que davant les autoritats eclesiàstiques li dóna més prestigi i mostra el rostre consolidat del seminari de Vic com a centre formador de qualitat. Amb aquesta edició es començava una nova col·lecció de llibres que no volien ser només limitats al territori de l'Estat, sinó que la seva divulgació es feia a través de seminaris, butlletins eclesiàstics dels bisbats i d'exalumnes destacats del seminari de Vic que es trobaven en altres diòcesis fora de l'Estat. L'obra que l'havia de seguir la col·lecció era la citada de Francisco Silvio, *Commentarii in «Summam» Sancti Thomæ*, Duaci, 1620-1635. Però la consagració de Puigllat com a bisbe de Lleida impedí que el projecte prosseguís. Les característiques dels llibres per publicar eren: obra d'ampli abast en la divulgació del tomisme, de prestigi reconegut, clàssica i exhaurida. Parlem de l'edició d'uns llibres d'alta dificultat tècnica i econòmica. Per la promoció de l'obra de Jeroni de Médicis Puigllat va fer imprimir una carta personal seva dirigida a tots els bisbes espanyols, contactà amb els rectors de la seixantena de seminaris, amb el nunci, i altres autoritats per oferir-los la subscripció tot ensenyant una mostra de la primera *quaestio*. A més de subscriure's per correu al seminari de Vic o a la impremta dels germans Soler, els mateixos seminaris actuaven com a centres de subscripció. També, a les «...principales librerías de España y Ultramar». Per tal de facilitar la subscripció a tot lector interessat, Puigllat va contactar amb més de cinquanta llibreries repartides per la geografia espanyola¹⁰⁴. La primera entrega als subscriptors de la *Formalis explicatio summæ theologicæ* aparegué el novembre de 1858 i l'última cinc anys després, el novembre de 1863¹⁰⁵. En total són onze volums que repartits

104. La llista completa es pot llegir en els prospectes anunciadors de l'obra. Un exemplar es guarda a l'ASV AN Madrid, 454, 583-586.

105. El BOEOV del 20/09/1858 publicava la primera notícia de l'edició i les condicions de subscripció: «Se publicará por entregas; cada entrega constará de doce pliegos y medio ó sean CIEN páginas en 4º prolongado, a dos columnas... El precio de cada entrega será de 3 1/2 rs. en Vich... debiéndose recoger en casa de los SS. editores SOLER HERMANOS ó en el SEMINARIO CONCILIAR de esta ciudad... y de 5 rs. en los demas puntos, franco de porte.» (pàg. 168). La nota del BOEOV del 30/11/1861 mantenia els mateixos preus i indicava: «Precios son estos muy módicos, y que con ellos no podemos aun cubrir todos los gastos, que son crecidos, por pasar los suscritores de seis cientos y no llegar á sete cientos, teniendo que hacer cuantiosos desembolsos.» Per abaixar una mica els preus s'havia d'arribar als mil subscriptors. Per assolir-los proposava la possibilitat de comprar tota l'obra sencera, ara que ja n'hi ha vuit de publicats, als preus següents: pels alumnes del seminari, set duros; pels que la passin a recollir al seminari o a la impremta, vuit duros i mig; «Para los demás puntos del principado y de España franco de portes, DIEZ DUROS». L'oferta s'estenia fins al gener de 1862: «Despues se venderá la obra para España á DIEZ Y SIETE DUROS, y para el extranjero a DIEZ Y OCHO.» (pàgs. 278-280). El BOEOV del 30/11/1863 avisava: «Acaba de imprimirse y se va repartiendo el undécimo y último tomo de esta obra, cuyo indisputable mérito es tan conocido en nuestra España y en el extranjero... El quedarse con los primeros tomos y dejar los demás, sería en grave perjuicio de los impresores y editores... Si no se hubiese terminado la impresion, si se hubiese abandonado

per anys donen la llista següent. Durant el 1858 es completaren els volums 1r. (606 pàgs., qüestions 1-49 de la primera part de la *Summa*), el 2n. (715 pàgs., qüestions 50-119) i el 3r. (469 pàgs., qüestions 1-48 de la *Prima Secundæ*). El 1860, els volums 4t. (482 pàgs., qüestions 49-89, de la 1.2¹⁰⁶), el 5è. (586 pàgs., qüestions 90-114 de la *Secunda Secundæ*). El 1861, els volums 7è (721 pàgs., qüestions 47-122 de la 2.2), el 8è (682 pàgs., qüestions 123-189 de la 2.2) i el 9è (776 pàgs., qüestions 1-59 de la tercera part). El 1862 s'imprimí amb el volum 10è (808 pàgs., qüestions 60-118 de la tercera part). I el 1863 s'acabà l'11è (688 pàgs., 3, qüestions 119-187 més l'apèndix «De purgatorio»).

L'edició de Puigllat de l'obra del dominic Jeroni de Médicis (1569-1622) és feta sobre l'edició veneciana del 1614-1621 i representa l'única reimpressió, per bé que amb uns trets que encara la fan més singular. Puigllat afegeix al final de cada qüestió els apèndixs de la *Elucidatione formales in Summam Sancti Tomae* (1588) del teòleg dominic Serafi Capponi della Porreta. Així ho justifica al nunci, tot enviant-li la primera entrega el dia 24/11/1858, li diu: «La he mejorado, añadiendo al fin de cada cuestión los apéndices de Porrecta, que confirman la doctrina del Santo, y con lo que se ven las herejías que se refutan con la doctrina de cada uno de los artículos, sirviendo esto no poco para saberse desacer de los errores y para adquirir un caudal de los conocimientos de la historia eclesiástica.» (ASV AN Madrid, 414,28.1)¹⁰⁷.

Epíleg

«Dotado de fuerte iniciativa, emprendedor por instinto de cosas de importancia, jamás vimos que le faltase constancia para proseguir lo que con madurez había meditado», diu el redactor de seva la necrològica al BOEDL (núm. 108, 10/02/1870, pàg. 35). Treballador constant i infatigable. Apòstol de sant Tomàs en època de consolidació tomista: amb ell inicia els seus estudis, amb ell governa el seminari de Vic i la diòcesi de Lleida, amb ell resa¹⁰⁸. Informat del pensament alemany¹⁰⁹ i dels nous moviments filosòfics de caire francès, tot ho refuta en les

despues de salidos los primeros tomos; los suscritores se hubiesen quejado porque se les angañaba... ¿Y no se quejarían con mayor razon los impresores y editores, si habian de quedarles muchos ejemplares truncados...» (pàgs. 279-280).

106. Després de l'article tercer de la qüestió 81 («Utrum peccatum primi parentis transeat per originem in omnes homines») Puigllat hi insereix la Butlla papal de la definició dogmàtica de la immaculada concepció de Maria (1854).

107. En aquesta mateixa carta li fa saber que el P. Manuel Alemany li escriu des de Florència tot demanant-li cent exemplars per cent subscriptors de la Toscana.

108. En l'arxiu familiar Codina-Vidal de Moià, a cal senyor Magí, es guarda la «Novena al Angélico doctor y maestro Sto. Tomas de Aquino. Escribála el Dr. D. Felipe Lesmes Zafrilla.» Madrid, Eusebio Aguado, 1832. L'exlibris diu: «Librería dels D. D. Mariano Puigllat, canónigo y Rector del Seminario Conciliar de Vich.»

109. Poc abans de l'edició de la *Summa*, el nunci demana una valoració del projecte del pla d'estudis. Puigllat escriu en resposta: «Ah!... ¡Cuanto convendría que los jóvenes llamados al Sacerdocio saliesen diestros lógicos y profundos metafísicos de los Seminarios, ahora que á los impíos de nuestro siglo se los vé olvidar las amarguras y sangrientas sátiras con que sus malignos predecesores ridiculizaran el escolasticismo, y lanzarse en sùtiles, profundas é inconcebibles abstracciones, con el insidioso fin de sumir las inte-

seves pastorals lleidatanes, i des de Vic, publicant la *Summa Theologica* vint-i-un anys abans que el papa Lleó XIII restablís l'estudi i la divulgació del pensament tomista a través de l'encíclica *Aeterna Patris* o que, un any després de l'encíclica decretés sant Tomàs patró dels estudis eclesiàstics en tots els seus graus. De sant Tomàs es recorda en el seu testament: «... mi angelico maestro». Vito T. Gómez afirma: «Puigllat fue uno de los que más contribuyeron a que el seminario se convirtiera en centro de floreciente tomismo.»¹¹⁰ (*El cabildo...*, pàg. 398). L'elogi al doctor angèlic es troba en moltes de les seves pastorals¹¹¹. En ocasió d'oposicions en el seminari de Lleida exhortava els capellans i els estudiants a saber sòbriament i a obrir l'obra de sant Tomàs, on hi és tot: «En verdad conviene saber, pero con *sobriedad* segun el Apostol. No os empeñeis en cuestiones vanas é inútiles. Las escrituras Santas son el gran libro, el libro de oro, que debe estar de día y de noche en vuestras manos. Las obras de sagrada teologia dogmatica y moral, en especial la preciosa Suma teológica del Angélico Doctor, en la que se halla todo, son los libros necesarios para el desempeño de vuestro ministerio...» (30/05/1868, BOEDL, 82, 361).

ligencias en el abismo del frío y disolvente escepticismo! ¡Cuanto convendría, repito, tan interesante y sublime instruccion en el Clero para combatir con aquella superioridad de conocimientos, que solo dá la ciencia ennoblecida por la fe al arrogante racionalismo atrincherado, ora en la desconoladora crítica de la razon pura de Kant, ora en el panteismo idealista de Fichte, ya en la identidad del sujeto con el objeto de Schelling, y [en la] enigmatica ciencia de Hegel, ya en el afectado eclecticismo de Cousin, ya por fin en la escuela de Krause, y en los inauditos desvarios del repugnante y horroroso comunismo y socialismo!». [ASV, AN Madrid, 338, foli 673].

110. La primera notícia que tenim de l'interès per la *Summa* al seminari de Vic coincideix amb el renaixement tomista al seminari de Barcelona: data de 1784 (cf. nota 24 del meu treball sobre Gervasi Costa, pàg. 327). En l'apartat de Teologia del pla d'estudis del seminari de Vic de 1816, disposició 18, es llegeix: «Se encarga a los categoricos que inculquen a sus discipulos los principios y doctrina del Angelico Doctor Santo Tomás que recomienden su estudio a los mas adelantados, y se valgan de ella para la explicacion e ilustracion de las materias teologicas, mirandola como doctrina mas solida y la mas proporcionada para dexar satisfechos a quantos aspiren al conocimiento de las verdades utiles y considerando sus obras como unas fuentes cristalinas, en que el entendimiento se repara completamente del trabajo y cansancio de sus investigaciones.» (ASV, PES). Per altre cantó, el mateix testimoni de Puigllat certifica que «Como en este Seminario [de Vic], desde el plan de estudios del año de 1824 ha sido, y continúa siendo la misma Suma de Sto. Tomás el libro de texto en los cursos de instituciones teológica...» (Carta al nunci, 3/09/1858, ASV AN Madrid, 457, foli 580). I en la seva disposició pels estudis en el seminari de Lleida, copiada de la pràctica de Vic, prescriu pel segon, tercer i quart curs de teologia el següent: «En estos tres años se enseñarán, de manera que se estudien y expliquen todos durante ellos, los tratados de instituciones teologicas siguientes: en el 2º año por la mañana, de Deo uno, trino et creatore; por la tarde, de Angelis, de Homine, et de fine ultimo seu Beatitudine. En el 3º por la mañana, de Actibus humanis seu de Voluntario et involuntario, de Virtutibus in genere, et de Peccatis; por la tarde, de Legibus, et de Gratia. En el 4º por la mañana, de Virtutibus Theologicis Fide Spe et Caritate, de Incarnatione et Mysteriis Christi; por la tarde, de Sacramentis et de Satatu animae post mortem por la Suma Teologica de Sto. Tomás, consultando los Catedraticos la exposicion formal de la Suma por Medicis, y haciendo notar a los alumnos la historia contenida en los apendices.» (BOEDL, 20/05/1863, núm. 9, 313). Per comparar aquests tractats amb els de la *Summa* estudiats quan Puigllat era alumne, cf. pàg. 327 del nostre article sobre Gervasi Costa. Per últim, en el «Reglamento general dels Seminario Conciliar de Vich» del 1950, cap. 292, diu: «Siguiendo la tradición de nuestros venerables Predecesores mandamos, que todos los alumnos tengan la *Summa Theologica* de Santo Tomás, la consulten, debiendo el Profesor citarla y leerla en clase al explicar el manual de texto.»

111. En especial, en la que decreta el pla d'estudis pel seminari de Lleida (20/05/1863); la publicada arrel de l'encíclica *Quanta Cura* (26/04/1865); la que dicta a l'inici de la seva visita pastoral a la diòcesi (12/06/1865) o bé en motiu d'oposicions (30/05/1868).

Puigllat porta a Lleida el model vigatà, especialment pel que fa als aspectes pedagògics, organitzatius i de gestió del seminari. Això l'obliga a fer una reforma més general, que afectà, com és obvi, el Capítol de la Catedral. Quan porta sis anys de reformes en el bisbat lleidatà, un empresari, de nom Guglielmi, escriu al nunci per queixar-se de la vigatanització: «Il Vesvoco di Lerida però soffre di nostalgia e non favorisce che i suoi Preti che Egli fa venire dal suolo natio di Vich. Di fatto quella Cattedrale non ha che Canonici originarij di Vich.» [1868. ASV, AN Madrid, 389, 203.]

Arxius, fonts i bibliografia utilitzada

AUC: Arxiu de la Universitat de Cervera. Universitat de Barcelona.

BTX: *Bachilleres en Cervera de 1823 a 1824*. Caixa, 89.

EXP: *Espediente para los grados de Bachiller y Licenciado en Teologia. Don Mariano Puigllat*. Lligat amb l'expedient d'Antonio Franch. Caixa 168. Núm, 1300, 21.

IN: *Incorporación de cursos y grados. Año 1831*. Caixa, 300.

JUN: *Junta de Arreglo*. Caixa, 300.

AFCV: Arxiu Familiar Codina Vidal. Cal Sr. Magí. Moià.

COR: 200 cartes de la correspondència particular entre Ramon Amigó i Magí Puigllat (1823-1834).

TJA: *Testament del Dr. Joseph Amigó, metge dela vila de Moyá. En poder de Jacinto Beranger y Pujol, notari de Moyá a 14 de Setembre, 1809*.

TES: *Testamento otorgado por el Ylmo. y Revno. Dr. D. Mariano Puigllat y Amigó, Obispo de Lérida. Ante el Notario que fue dela misma D. Manuel Mestre en 17 de Noviembre de 1869*.

AGHU: Arxiu General Històric Universitari. Universitat de Barcelona.

LG: *Libro de grados*. 1845. Lligall 40/6/5/6. Els primers 91 folis corresponen als graus «menors» i els 58 que resten, als «majors».

Lligall 24/1/4/10: *Listas de alumnos matriculados en los distintos cursos en el Seminario Conciliar de Vich, 1824-1839*.

Lligall 24/1/4/11: *Listas de los alumnos matriculados. Notas de exámenes de este Seminario Conciliar de Vich, 1840-1856*. Llistes de matrícules oficials, habilitacions i algunes dades econòmiques.

AMV: Arxiu Municipal de Vic.

ACD: Llibre d'acords de 1815 al 1824.

COM: *Informe de la comision sobre el cap. 5º de la Rl. orden de 1º de Enero de 1821*. Full informatiu solt en el seu interior. Inclòs en el lligall Correspondència 1820-1821.

COR: Correspondència 1820-1821, 1822.

ACBV: Arxiu de la Cúria del Bisbat de Vic.

PRO: *Processus ordinarius informativus in causa Beatificationis et Canonizationis Servi Dei Raymundi Strauch et Vidal, O.F.M. Episcopi Vicensis*. Sessió LVI: testimoni del Pare menoret Francisc Iglesias, realitzat el 21/10/193, folis 292-295. Sessió LXXI: testimoni de Ramon Casadevall, Canonge-Arxiver de la Cúria del Bisbat de Vic, realitzat el dia 4/12/1931, folis 355-357.

REL: *Relación de los empleados en el Seminario Conciliar de la Ciudad y Diocesis de Vich, de sus nombramientos, méritos, servicios y circunstancias por orden de antigüedad*. Document del 25/07/1852. De sis pàgines manuscrites, incorporades al pròxim document. Carpeta «Seminari-Història».

RES: Resposta de Marià Puigllat al Ministre de *Gracia y justicia* sobre l'estat i necessitats acadèmiques del seminari de Vic. Manuscrit d'11 pàgines sense numerar. Carpeta «Seminari-Història».

RS: *Relación suscinta del establecimiento del Colegio Privado, y de las combinaciones de la enseñanza del Seminario con las de los varios Planes del Gobierno dados desde su instalación en el curso de 1844 á 45 hasta el presente Mes de setiembre de 1859.* Manuscrit de 21 pàgines. Carpeta «Seminari-Història».

AEV: Arxiu Episcopal de Vic.

CON: *Constituciones y practicas de la Congregacion de la Inmaculada Concepcion de Maria Santisima Señora Nuestra, y el Angélico Joven San Luis Gonzaga...* Vich, Ignacio Valls, 1827. Imprès de 39 pàgines.

PLA: *Plan religioso de vida acomodado a las circunstancias de los jóvenes estudiantes y en particular muy conveniente á los que forman la Congregación de la purísima Concepción de nuestra Sra. y el angélico joven San Luis Gonzaga.* Vich, Ignacio Valls, 1833. Imprès de 16 pàgines.

ORD: *Ordenacions, 1831-1835.*

SALARICH: Arxiu del Dr. Salarich, caixa IV, documents 83, 85 i 87. Tots són circulars de la junta de la «casa-asilo para los pobres Eclesiásticos».

VIL: *Villancicos.* Caixa a la sala de lectura que conté un bon nombre de programes anunciadors de les festes del Cíngul de l'Acadèmia de Sant Tomàs.

ASV, AN: Archivio Segreto Vaticano, Archivio della Nunziatura di Madrid.

ASV: Arxiu del Seminari de Vic.

AST: *Llibre de la academia del Angelic doctor Sant Tomàs de Aquino.* Llibre d'homes.

CAL: *Plan general de estudios, y arreglo general de las Universidades del Reino.* Pla Calomarde 14/10/1824. Imprès de 28 pàgs. relligat en el volum *Papeles varios 2.*

COM: *Comptes del procurador del Collegi del 1806.* Volum sense títol exterior.

CCA: Llibre de Comptes i Constitucions de l'Acadèmia del Cíngul del Angelico Dr. Sto. Thomas de Aquino. A la portada, gairebé illegible: ... de la Academia de Sant Tomas. Llibre sense numerar.

CIF: *Cuentas y recibos de los instrumentos físicos y objetos y de lo demas comprados para el gabinete de física, musco de historia natural y Biblioteca en 1849.*

CLC: *Cuentas y recibos de los instrumentos físicos y de lo demas comprados para el gabinete y museo de la historia natural en 1848.*

CM: *Libro de cuentas de matrícula. Libro de cargo y Data del producto de los derechos de Matrícula del Seminario Conciliar de Vich. Empieza en el año de 1829.* Volum sense numerar.

CON: *Consueta de la Academia del Cíngul de S. Tomás.* Manuscrit de 16 pàgines sense numerar. Sense data. Relligat dins el volum *Papeles varios 2.*

DJ: *Documentos justificativos de las cuentas generales del Seminario.*

DR: *Carpeta Colegio de 2ª enseñanza, plec Documentos relativos a la instalación del Colegio Privado en 1844.* I altra documentació sobre el col·legi.

FTT: *Relacion de las fiestas en motivo de la toma de Tetuan y de la entrada del batallon de Arapiles en esta ciudad en las que tomó no pequeña parte este Seminario.* Sis pàgines manuscrites del relat d'aquestes festes celebrades el 1860 a la ciutat de Vic. *Documentos varios, curiosos e interesantes 1.*

LOE: *Libretu de cargo para costear las obras de enzanche del Seminario mediante la union de las dos casa contiguas de Ventallola, y de Freixa en la parte de la Calle de S. Hipolito, con los que se han formado aulas buenas y capaces, y hecho nuevos aposentos para Colegiales.* Sis pàgines manuscrites a cada cara, en lletra de M. Puigllat. Solta dins el volum *Obras del seminari de 1853 a 1856. Tom. 1.*

LG: *Libro de las cuentas generales de cargo y Data del Seminario Conciliar de Vich, que empieza en el año de 1842.*

LS: *Llibreta de salaris de tots los professors del seminari inclosa en els Documents justificatius de las cuentas generales del seminario.*

NOM: *Nombramiento de Procurador del Seminario hecho en 8 mayo de 1837 por el Rector del mismo Dr. D. Fr. Traveria a favor del Vicerector D. Mariano Puigllat. Año 1837. Còpia inclosa en el volum Documents varios, curiosos e interesantes 1.*

OBR: *Obras del Seminario de 1853 á 1857. Tom 1 i Obras del Seminario de 1857 a 1862. Tom 2. Dos volums amb les factures i despeses. També conté la comptabilitat especial per les obres.*

PES: *Plan de Estudios para Seminario Conciliar. Año 1816. 16 pàgines manuscrites i signades per Josep Sala, Canonge de la Catedral de Vic, el 18 d'octubre de 1816. Cosit al volum Papeles Varios, 2.*

PJQ: *Sobre la pretension del Sr. D. Jose Quintana clérigo. Quatre pàgines manuscrites de Marià Puigllat sobre la reivindicació econòmica d'aquest professor de cànon del seminari. Relligat al volum Documents varios, curiosos e interesantes 1.*

PRO: *Proyecto de concordia entre la Universidad y el Seminario de Vich. Onze pàgines manuscrites relligades a Papeles Varios, 2.*

PRT: *Protesta de Adhesion al Sto. Padre por el Rector, Vice-rector, Profesores y alumnos del Seminario de Vich. Cinc pàgines manuscrites cosides a Documents varios, curiosos e interesantes 1.*

RAZ: *Razones que han movido al infraescrito á formar por escrito la siguiente manifestacion del estado interno del Seminario. En el volum Documents varios, curiosos e interesantes 1.*

REC: *Recurso para arreglo de las pias fundaciones en la Iglesia del Seminario de Vich. 31 pàgines manuscrites de M. Puigllat dirigides al Nunci en data del 27/03/1853. Relligat en el volum Papeles Varios, 2.*

* * *

BOEDL: *Boletín Oficial Eclesiástico de la Diócesis de Lérida.*

BOEOB: *Boletín Oficial Eclesiástico del Obispado de Barcelona.*

BOEOV: *Boletín Oficial Eclesiástico del Obispado de Vich.*

Diario de Vich, publicat des del 10 de juny a l'11 de setembre de 1823.

* * *

AGUILAR, F. de Asís, *Apuntes Biograficos del Ilmo. y Rmo. Dr. D. Mariano Puigllat y Amigó, Obispo de Lérida, Prelado doméstico de Su Santidad, Asistente al Solio Pontificio y Noble romano, fallecido en Roma el dia 3 de Febrero de 1870. Rev. Ciudad de Dios, 1870.*

Anònim. *Descripción de la famosa columna constitucional de la ciudad de Vich y del modo con que se procedió hasta su solemne colocacion celebrada en los dias 29 y 30 de diciembre de 1821. Vich Año 1822. Imprenta del ciudadano Felipe Tolosa.*

Anònim. *Relación de las solemnes exequias que en la Iglesia de Ntra. Sra. de la Piedad de la ciudad de Vich los RR. Clerigos Beneficiados de la Sta. Iglesia Catedral, y como tales residentes de la misma, celebraron el 25 de Octubre en memoria, y sufragio del alma del R. Diácono, Brigadier de los Reales Exércitos, Don Antonio Coll, muerto en Gerona de resultas de una herida recibida en el bloquéo del fuerte de Hostalrich; con la Oracion funebre que dijo el R. P. Fr. Francisco Xarrié... Vich, en la oficina de Ignacio Valls, impresor del Real Gobierno año 1823.*

Anònim. *Relación de las solemnes fiestas y públicas demostraciones, que la muy leal y realista ciudad de Vich hizo el 19 de Setiembre de 1824, con motivo de la bendición de la bandera de su realista batallón. Con el Sermón que dijo el Reverendo D. D. Nicolás Fábregas y Ferrer presbítero, beneficiado de la Santa Iglesia Catedral y capellán de dicho batallón. Vich Año 1824. En la oficina de Ignacio Valls, Impresor del Real Gobierno.*

- Andònim. «Biografia del Dr. Marian Puigllat. Bisbe de Lleida». *Butlletí de la Lliga de defensa de l'arbre fruiter*. Núms. 322 (pàgs. 3-5) i 323 (pàgs. 2-4). Moià, febrer i març de 1936.
- BERTRAN, Pere. *Pàgines d'història moianesa i curiositats del temps vell. Uns avantpassats de cal Sr. Magí, al carrer de les joies*. Modilianum, octubre de 1964, pàg. 179.
- BERMÚDEZ, M. C. et al. *La crema de Moià (8, 9 i 10 d'octubre de 1839)*. Modilianum, octubre de 1989. 107 pàg. Estudi confeccionat per M. Carme Bermúdez, Rossend Casallarch, Jaume Clarà, Eduard Gómez, Roser Porter i Ramon Tarter.
- CASANOVES, Ignasi. *Balmes. La seva vida. El seu temps. Les seves obres*. Ed. Balmes, 1932. 3 volums.
- COLL, O. P., Francisco. *Francisco Coll, O. P. (1812-1875)*. Edició preparada por Vito. T. Gómez García, O. P. HH. *Domínics de la anunciata*, Valencia. Vol. 1: *Obras completas*, 1994. Vol. 2: *Testimonios (1812-1931)*, 1993.
- COLLELL, Jaume. *Del meu fadrinatge*. Biblioteca d'autors vigatans. Vol. xv. *Gazeta de Vich*, 1920.
- CONILL COSTA, Antoni. *Obituari dels Bisbes i Canonges de la Catedral de Vic*. Roneo.
- CUNILL, Segimon. *La Niña*. Festes de Vich, 1923. Hi ha una còpia mecanografiada a l'AEV.
- GÓMEZ GARCÍA, Vito T. «El Cabildo de la Catedral de Vic en 1865». A: *Escritos del Vedat*, XIII, 1983, pàgs. 387-427.
- GUDIOL CONILL, Josep. *La Universitat Literària de Vic*. Tipografia Balmesiana, 1924. Reedició del Patronat d'Estudis Osonencs, Vic, 1991.
- PALOMEQUE TORRES, Antonio. *Los estudios universitarios en Cataluña bajo la reacción absolutista y el triunfo liberal hasta la reforma de Pidal (1824-1845)*. Universidad de Barcelona, 1974.
- PALOMEQUE TORRES, Antonio. *La Universidad de Barcelona desde el Plan Pidal de 1845 a la ley Moyano de 1857*. Universidad de Barcelona, 1979.
- PICAÑOL, Llogari. *Estudios históricos sobre Moyá: primer suplemento trienal de «Modilianum»*. Barcelona, 1963.
- PICAÑOL, Llogari. *Estudios históricos sobre Moyá: segundo suplemento trienal de «Modilianum»*. Barcelona, 1966.
- PLADEVALL I FONT, Antoni. «El Dr. Marià Puigllat i Amigó, bisbe de Lleida i tonenc il·lustre». A: *Tona. Mil cent anys d'història*. Ajuntament de Tona/Eumo, 1990, pàgs. 345-353.
- PLADEVALL I FONT, Antoni. «Crida a l'aplec de 1984». A: *L'Aplec a Lurdes i al Castell, més de mig segle de tradició*. Tona, 1992.
- PLADEVALL I FONT, Antoni. *Historia de Santa Eugènia de Berga*. Ajuntament de Santa Eugènia de Berga/Eumo, 1997.
- ROURE, Jaume. *Ramon Martí d'Eixalà i la filosofia catalana del segle XIX*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1980.
- ROVIRO ALEMANY, Ignasi. *L'estètica en l'obra de Balmes*. Ajuntament de Vic. Col. «Parlaments», 23, 1995.
- ROVIRO ALEMANY, Ignasi. «Gervasi Costa Llobateras» (1810-1851): un altre filòsof osonenc». A: *Ausa*, 1995, xvi, 135, pàgs. 319-348. Una altra edició: «Gervasi Costa Llobateras (1810-1851): un filòsof de Moià». A: *Modilianum*, 14, Moià, setembre 1996, pàgs. 27-72.
- ROVIRO ALEMANY, Ignasi. *La recepció de l'estètica a Catalunya a través de manuals escolars del segle XIX: De Milà i Fontanals a Balmes*. Kal, Universitat de Barcelona, 1997.
- SÁENZ-RICO, Alfredo. *La educación general en Cataluña durante el trienio constitucional (1820-1823)*. Universidad de Barcelona, 1973.
- SINGLA VILA, Lino. *Oración fúnebre de la Academia del Cíngulo de Santo Tomás de la ciudad de Vich pronunciada en el día 16 de Junio de 1884*, por... Vich, imprenta y Librería de Juan Soler, 1884.